

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

на тему:

**«Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів
діяльності фермерських господарств»**

Виконала: студентка групи ОО- 41 4

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Чернецька Ольга Богданівна

Керівник: д.е.н., проф. Василюк М. М.

Рецензент: д.е.н., проф. Буртняк І. В.

Івано-Франківськ – 2023 р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет Економічний
Кафедра Обліку і оподаткування
Освітній рівень “бакалавр”
Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Баланюк І. Ф.

“30” вересня 2022 р.

З А В Д А Н Н Я

на дипломну роботу

Чернецької Ольги Богданівни

1. Тема роботи: “Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств”

керівник роботи: д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування
Васильюк М. М.

2. Перелік питань, які потрібно розробити: принципи обліку, аналізу та аудиту фінансового стану фермерських господарств; організаційно-економічні основи діяльності фермерських господарств; особливості розвитку фермерських господарств в Україні; загальну характеристику ведення обліку фермерського господарства «Городенкаплемсервіс»; облік витрат та доходів фермерських господарств на прикладі «Городенкаплемсервіс»; особливості фінансової звітності у діяльності фермерських господарств; аналіз виробництва продуктів господарства «Городенкаплемсервіс»; аналіз стану і економічної ефективності господарства «Городенкаплемсервіс»; аналіз фінансових результатів та рентабельності.

3. Дата видачі завдання 07.10.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні особливості обліку та аналізу доходів витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств	17.02.2023	Виконано
2.	Облік та аналіз фінансових результатів діяльності фермерських господарств на основі приватного агропромислового підприємства «Городенкаплемсервіс»	16.03.2023	Виконано
3.	Аналіз стану і економічної ефективності фермерського господарства «Городенкаплемсервіс»	18.04.2023	Виконано

Студент _____ Чернецька О. Б.

Керівник роботи _____ Василюк М. М.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

на бакалаврську роботу

студентки Чернецької Ольги Богданівни курсу 4 групи ОО-41

на тему:

«Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності
фермерських господарств»

Актуальність теми в сучасних умовах господарювання в аграрному секторі, що представлене підприємствами, заснованими на приватній власності та фермерськими господарствами важливе значення для їх успішного функціонування є достовірна інформація щодо виробничих процесів, доходів, витрат та фінансового результату. Облік доходів та витрат зазвичай здійснюється за допомогою бухгалтерського обліку, де фіксуються всі доходи та витрати фермерського господарства. Доходи можуть бути отримані від продажу сільськогосподарської продукції. Витрати охоплюють витрати на сільськогосподарську техніку, насіння, добрива, корми для тварин, оплату праці, витрати на земельну оренду та інші. Фермерські господарства також здійснюють аналіз фінансових результатів для оцінки своєї прибутковості та ефективності. Саме тому дослідження та узагальнення теоретичних та практичних положень щодо актуальності теми обліку та аналізу доходів, витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств є дуже актуальною в сучасній українській аграрній сфері. Вона має велике значення для ефективного управління господарством, прийняття обґрунтованих рішень та забезпечення стійкого розвитку фермерських підприємств.

Дипломна робота виконана відповідно до мети та завдань на основі використання матеріалів діяльності ПАП «Городенкаплемсервіс» за 2018-2022 рр.

Метою роботи є дослідження та узагальнення теоретичних та практичних положень щодо організації і методики обліку та аналізу доходів, витрат та фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства.

У першому розділі дипломної роботи розкрито принципи обліку, аналізу та аудиту фінансового стану фермерських господарств, розглянуто організаційно-економічні основи діяльності фермерських господарств, а також проаналізовано особливості розвитку фермерських господарств в Україні.

У другому розділі дипломної роботи розглянуто загальну характеристику ведення обліку фермерського господарства «Городенкаплемсервіс», висвітлено облік витрат та доходів фермерських господарств на прикладі «Городенкаплемсервіс», а також розкрито інформацію про особливості фінансової звітності у діяльності фермерських господарств.

У третьому розділі дипломної роботи було проведено аналіз виробництва продуктів господарства «Городенкаплемсервіс»

забезпеченості, здійснено аналіз стану і економічної ефективності господарства «Городенкаплемсервіс», а також розглянуто аналіз фінансових результатів та рентабельності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення роботи доведені до прикладних рекомендацій і можуть бути впроваджені в діяльність ПАП «Городенкаплемсервіс».

Загальний висновок. Дипломна робота Чернецької Ольги Богданівни «Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств» є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає вимогам МОН України, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальністю 071 “Облік і оподаткування”.

Допускається до захисту з позитивною оцінкою.

Науковий керівник:

професор, доктор економічних наук,
професор кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника _____ Василюк М. М.

“26” травня 2023 р.

Економічний факультет

РЕЦЕНЗІЯ

на бакалаврську роботу

студентки 4 курсу групи ОО-41

Чернецької Ольги Богданівни

на тему:

«Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності
фермерських господарств»

Актуальність теми. Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств є надзвичайно актуальною темою в сучасному світі. Запровадження ефективного обліку та аналізу фінансових показників дозволяє фермерам виявити сильні та слабкі сторони своєї діяльності, приймати обґрунтовані рішення та досягати кращих результатів.

Особливу важливість отримує ця тема в контексті змінних економічних умов, включаючи коливання цін на сільськогосподарську продукцію, зміни в умовах торгівлі та регулювання ринків. Фермерські господарства повинні бути готові до аналізу своєї фінансової ситуації, щоб адаптуватися до змін, зберігати прибутковість та забезпечувати стійкий розвиток.

Отже, актуальність цієї теми полягає в її значущості для ефективного управління фермерськими господарствами, забезпечення їх стійкого розвитку, а також для прийняття обґрунтованих рішень у змінних економічних умовах. Це зумовлює актуальність теми дипломної роботи, яка рецензується, та її зміст.

Якість проведеного аналізу проблеми полягає у обґрунтуванні теоретичних та методичних аспектів організації і методики обліку та аналізу

доходів, витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств.

Результати дослідження викладені у логічній послідовності, поставлені мета і завдання у роботі є розглянутими та завершеними конкретними висновками та рекомендаціями, які мають практичну цінність та можуть бути реалізовані у діяльності підприємства.

Практична цінність висновків і рекомендацій полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у фінансово-господарській діяльності на ПАП «Городенкаплемсервіс», а отже є реальними.

Загальний висновок і оцінка кваліфікаційної роботи. Робота Чернецької Ольги Богданівни на тему «Облік та аналіз доходів, витрат та фінансових результатів діяльності фермерських господарств» відповідає вимогам, що ставляться до дипломних робіт, проведені дослідження носять закінчений характер і можуть бути представлені до захисту з позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Рецензент:

професор, доктор економічних наук,
професор кафедри економічної кібернетики
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника _____

Буртняк І. В.

“26” травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	6
1.1 Принципи обліку, аналізу та аудиту фінансового стану фермерських господарств	6
1.2. Організаційно-економічні основи діяльності фермерських господарств ...	13
1.3 Особливості розвитку фермерських господарств в Україні	18
РОЗДІЛ II ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ НА ОСНОВІ ПРИВАТНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА «ГОРОДЕНКАПЛЕМСЕРВІС» . 30	
2.1 Загальна характеристика ведення обліку фермерського господарства «Городенкаплемсервіс»	30
2.2 Облік витрат та доходів фермерських господарств на прикладі «Городенкаплемсервіс»	35
2.3 Особливості фінансової звітності у діяльності фермерських господарств...	54
РОЗДІЛ III АНАЛІЗ СТАНУ І ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ГОРОДЕНКАПЛЕМСЕРВІС»	62
3.1. Аналіз виробництва продуктів господарства «Городенкаплемсервіс»	62
3.2. Аналіз стану і економічної ефективності господарства «Городенкаплемсервіс»	70
3.3 Аналіз фінансових результатів та рентабельності	75
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність теми. Ринкова економіка підтвердила можливість свого існування в системі господарювання, чому доказом послужили порівняно кращі, ніж в інших системах, показники ефективності виробництва і показники продуктивності праці. Та все ж таки не в всіх галузях ці показники задовольняли і задовольняють прискіпливі розрахунки економістів та аналітиків. Не є виключенням і сільське господарство України.

Поки що інвестиційна принадність підтримується за рахунок зовнішніх факторів – ріст світових цін на продовольство, натягнуті баланси і перспективи майбутнього росту глобального попиту. Товарні активи стають непоганою альтернативою грошовим активам, а корпоративні активи походженням із України – непоганим мультиплікатором глобальних тенденцій.

У зв'язку з цим можна оцінити значимість повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства, адже вона використовується для вирішення поточних та перспективних господарських проблем, для забезпечення потреб внутрішнього менеджменту у процесі прийняття управлінських рішень, особливо в сфері сільського господарства. Однак, водночас потребують подальшого дослідження проблеми обліку і аудиту в умовах існування різних організаційно-правових форм господарювання сільськогосподарських підприємств, і насамперед селянських фермерських обслуговуючих господарств.

Мета роботи: метою дослідження є огляд варіантів обліку в фермерських господарствах, а також вивчення проблеми обліку, аналізу і аудиту діяльності даної організаційно-правової форми.

Об'єкт дослідження: об'єктом дослідження є приватне аграрне підприємство «Городенкаплемсервіс» Городенківського району Івано-Франківської області.

Предмет дослідження: предметом роботи виступають методологічні, організаційні та практичні питання обліку і система бухгалтерського обліку та аналізу результатів діяльності фермерських господарств.

Завдання роботи:

- дослідити особливості розвитку фермерських господарств в Україні та принципи обліку, аналізу та аудиту фінансового стану фермерських господарств;
- вивчити організаційно-економічні основи фермерських господарств;
- провести організаційно-економічну характеристику фермерського господарства «Городенкаплемсервіс»;
- проаналізувати облік витрат та доходів фермерських господарств на прикладі «Городенкаплемсервіс»;
- дослідити особливості фінансової звітності у діяльності фермерських господарств;
- виконати аналіз виробництва продуктів господарства «Городенкаплемсервіс»;
- дослідити стан і економічну ефективність господарства «Городенкаплемсервіс»;
- провести аналіз фінансових результатів та рентабельності господарства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні процесу та способу визначення результатів виробництва продукції і фінансових результатів діяльності в загальному фермерських господарств у системі бухгалтерського обліку.

Практичне значення одержаних результатів. Впровадження в дію у сфері господарювання аграрних формувань методик і пропозицій дасть можливість покращити об'єктивність характеристики фінансових результатів діяльності, стимулює ефективніше проведення економічної політики щодо покращення господарської діяльності фермерських обслуговуючих господарств.

Обсяг та структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 92

сторінках друкованого тексту, список використаних літературних джерел включає 47 найменувань.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

1.1 Принципи обліку, аналізу та аудиту фінансового стану фермерських господарств

Сільське господарство вважається галуззю матеріального виробництва та характеризується певними особливостями, головні з яких представлені в таблиці 1.5.

Основні принципи бухгалтерського обліку регулюються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей нормативний документ зобов'язує всіх без винятку юридичних осіб вести бухгалтерський облік та складати річну звітність України незалежно від організаційно-правових форм, а також форм власності. Фермерські господарства не є винятком, оскільки при веденні обліку вони також зобов'язані вести бухгалтерський облік та дотримуватись інших нормативних документів, у тому числі державних стандартів.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (сільськогосподарських) господарствах бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах ведеться за однією з форм, наведених у табл. 1.1.

Тому прості та спрощені форми слід розглядати як альтернативи. Детальне вивчення простої форми дозволило виділити її основні особливості, зокрема:

1. Основним реєстром є книга обліку доходів і витрат (регулюється Метод.рекомендаціями № 189).

2. За документами бухгалтерського обліку в книзі обліку доходів і витрат збираються дані про стадії господарського процесу та складається спрощений баланс і звіт про фінансові результати.

3. Для складання бухгалтерського балансу використовуються дані інвентаризаційних описів про наявність цінностей і відомості з обліку основних

засобів із зазначенням вартості отриманих і амортизованих предметів, а також суми накопиченої амортизації за звітний період. .

4. Вміння вести аналітичний облік окремих видів активів і пасивів з використанням облікової інформації: основні засоби, худоба і птиця, багаторічні насадження, витрати на поточні роботи за видами діяльності, калькуляції тощо.

Таблиця 1.1

Форми бухгалтерського обліку у фермерських господарствах

Види ФГ	Форма бухгалтерського обліку	Критерії віднесення фермерських господарств до тих, що ведуть бухгалтерський облік за відповідною формою	Документи, що регламентують ведення бухгалтерського обліку
Мікро	Проста форма бухгалтерського обліку	Підприємства, в яких працюють власник (керівник) та члени його сім'ї (без залучення найманих працівників)	Методичні рекомендації № 189
	Спрощена форма бухгалтерського обліку	Підприємства із середньообліковою чисельністю працюючих у звітному періоді до 10 осіб (без урахування членів сім'ї) та річним обсягом реалізації продукції не більше 500 тис. грн.	Методичні рекомендації № 189
Малі	Бухгалтерський облік за спрощеним Планом рахунків	Підприємства, що відповідають статусу малого підприємництва (із середньообліковою чисельністю працюючих за звітний період від 10 до 50 осіб і товарообігом від 500 тис. до 2,5 млн. грн.)	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і операцій суб'єктів малого підприємництва, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджене наказом Мінфіну України від 25.02.2000 р. № 39
Середні	Бухгалтерський облік на загальних засадах	Підприємства із середньообліковою чисельністю працівників понад 50 осіб у звітному періоді та річним оборотом 2,5 млн. грн.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарської діяльності підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291; Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку за

			журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу, затверджені наказом Мінагрополітики України від 07.03.2001 № 49
--	--	--	--

Особливості ведення спрощеної форми полягають у наступному:

1. Головний реєстр є журналом реєстрації господарських операцій.

2. Для ведення аналітичного обліку окремих господарських об'єктів (витрат, розрахунків, тварин, продукції тощо) фермер може, крім журналу, використовувати й інші реєстри (докладніше див. Метод.рекомендації № 189).

Ще однією особливістю організації бухгалтерського обліку в фермерських господарствах є підприємницька форма – це не стільки реєстрова система, скільки можливість використовувати спрощений план рахунків і скласти фінансову звітність згідно ПБО 25. Згідно з нормами розділів 8.2 та 8.3 цих Методичних рекомендацій суб'єкти малого підприємництва можуть використовувати Основну форму журналу, затверджену тим самим положенням, що й Методрекомендації № 189. Крім того, кореспонденція рахунків фіксується безпосередньо в первинних документах або в пам'ятних ордерах.

З урахуванням вимог ПБО 25 підприємства складають фінансовий звіт або спрощений фінансовий звіт малого підприємства. Спрощену фінансову звітність подають суб'єкти малого підприємництва:

- юридичні особи котрі ведуть спрощений облік доходів і витрат згідно з податковим законодавством (платники єдиного податку третьої групи (п. 2 ст. 44 Податкового кодексу));

- юридичні особи, які відповідають критеріям мікропідприємництва.

Фінансовий звіт малого підприємства складається з:

- мале підприємництво – юридичні особи, визнані такими відповідно до законодавства (крім осіб, які складають спрощену фінансову звітність малого підприємництва);

- представництва іноземних компаній.

Якщо сільськогосподарське підприємство – юридична особа є платником єдиного податку третьої групи та/або відповідає критеріям мікропідприємництва, воно подає за формами № 1-мс та спрощену фінансову звітність мале підприємство № 2-мс. Якщо така компанія відповідає критеріям малого бізнесу, вона подає фінансовий звіт малого бізнесу у складі форм №1 і №2. Господарство, яке не відповідає вищевказаним критеріям малого підприємства, вважається звичайним підприємством, складає повну фінансову звітність, використовує план рахунків і не застосовує стандарти ПБО 25.

Спрощений план рахунків може використовуватися також суб'єктами малого підприємництва, визнаними такими відповідно до чинного законодавства.

Відповідно до частини третьої ст. 3 Закону про бухоблік та розділу 9 розділу I ПБО 25 підприємства, які мають право вести спрощений облік доходів і витрат і не зареєстровані як платники ПДВ, можуть узагальнювати відомості в регістрах бухгалтерського обліку без використання повторних записів. Тобто ця норма поширюється на платників єдиного податку третьої групи, які не є платниками ПДВ (ставка 5%), тому, якщо фермерське господарство сплачує єдиний податок у розмірі 5% і не веде облік в комп'ютерній програмі, воно може використовувати вибрати просту форму обліку, яка наведена в Методрекомендаціях №189.

Одним із законодавчо допустимих способів організації бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах є форма для звичайних господарств, зокрема: ведення бухгалтерського обліку за планом рахунків згідно з Методичними рекомендаціями № 390, в якому описано особливості використання регістрів журналу -форма порядку бухгалтерського обліку для сільськогосподарських господарств.

На практиці важливим є вибір тих чи інших факторів, які впливають на вибір підприємством форми бухгалтерського обліку, який наведено в табл 1.2.

Однією з основних особливостей організації обліку в сільгосподарствах є змінність сезонів виробництва, котре і зумовлює такі організаційні особливості в калькуляції та обліку виробництва в господарствах.

Фермерські господарства виконують облік витрат за групами культур, видами та віковими групами тварин, видами незавершеного виробництва та статтями витрат. Важливо розділити виробничий процес на відповідні частини в залежності від часу виконання кожної роботи. Це потрібно не тільки для визначення рентабельності собівартості продукції, а й для контролю за формуванням собівартості продукції.

Одержану сільськогосподарську продукцію за видами розподіляють за кількістю та її оцінкою протягом року за плановою собівартістю і в кінці року доводять до фактичної собівартості. Витрачена сільськогосподарська продукція з урожаю поточного року списується за прогнозною собівартістю, яка в кінці року коригується до фактичної собівартості, а продукція минулого року - за фактичною собівартістю - на виробничу собівартість.

Таблиця 1.2

Фактори, що впливають на вибір форми обліку фермерським господарством

Фактори	Характеристика
Юридичний статус	Статус ФОП не вимагає складання фінансової та статистичної звітності, а статус АТ вимагає обов'язкового використання повного плану рахунків і не дозволяє використовувати просту та спрощену форму бухгалтерського обліку.
Розмір підприємства	Площа сільськогосподарських угідь, поголів'я тварин і птиці тощо
Дохід від підприємницької діяльності	Просту та спрощену форму обліку можуть використовувати суб'єкти мікро- та малого бізнесу
Розмаїтість діяльності	Рослинництво, тваринництво та їх структура
Кількість членів фермерського господарства	Чисельність
Наявність і чисельність найманих робітників	Середньоспискова чисельність
Відносини із системою оподаткування	Податкова система, звільнення від деяких податків, зниження податкових ставок, надання податкових пільг тощо
Відносини з Державною службою статистики	Перелік форм статистичної звітності та їх зміст
Зміст фінансової звітності	Суть фін звітності потребує накопичення інформації для її заповнення статей, що визначає вибір форми обліку
Рівень кваліфікації	Рівень кваліфікації керівників підприємства та працівників бухгалтерії та

	їх ініціативність, тощо.
Вартість та якість аутсорсингу	Вартість та якість аутсорсингу бухгалтерських послуг можуть бути вирішальними під час його вибору
Наявність технічного оснащення функцій управління	Комп'ютерна техніка, програмні продукти, засоби оргтехніки тощо
Тактика та стратегія розвитку підприємства	Мета та завдання перспективного розвитку компанії, використання очікуваних інвестицій, інновацій, тактичні підходи до вирішення майбутніх завдань
Одержання субсидій	Одержання субсидій залежить від юридичного статусу підприємства

Виділення різних об'єктів обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах залежить від потреб їх управління (рис. 1.1).

Рисунок 1.1. Залежність номенклатури об'єктів фінансового та управлінського обліку витрат від потреб управління сільськогосподарським підприємством

Отже, вибір об'єктів обліку витрат визначається організаційними формами виробництва, структурою управління, призначенням облікової інформації в менеджменті, а також специфікою виробничо-технологічних процесів та їх кінцевих результатів (видів продукції).

Після проходження всіх стадій виробництва товарна сільськогосподарська продукція зараховується на рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» в такому порядку (рис. 1.2).

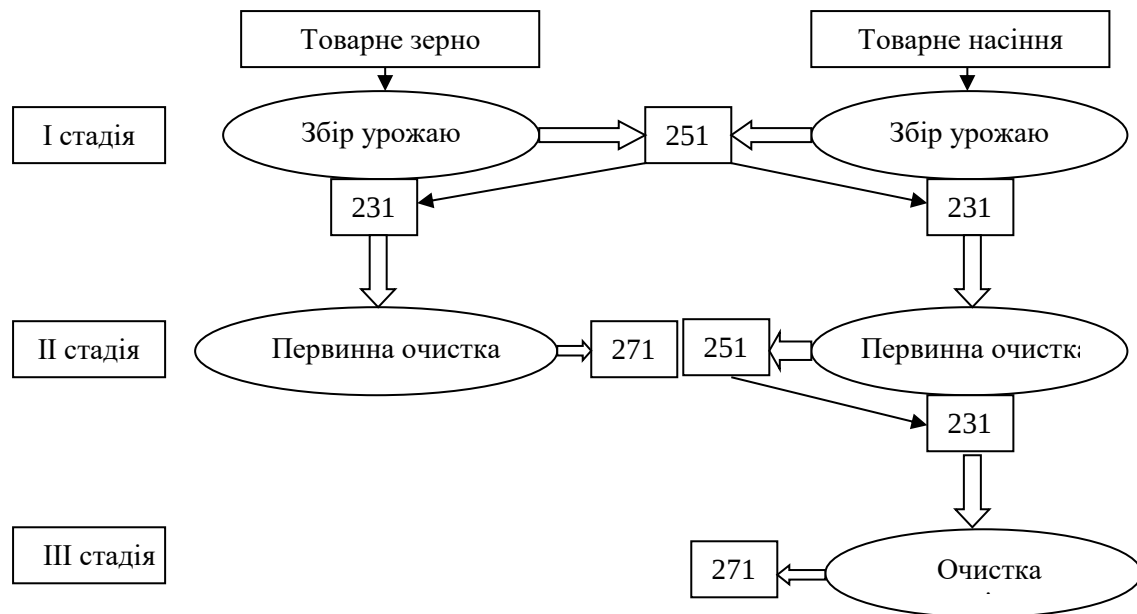

Рисунок 1.2 Схема поетапного обліку процесу проходження стадій виробництва продукцією рослинництва

С.в. – сума витрат, що формується по дебету рахунку 231 (за відповідними аналітичними рахунками) на момент списання;

Спр. в. – справедлива вартість.

На думку С.В. Кривенка та ін., від вибору форми обліку залежить достовірність подання інформації у звіті про підсобне господарство. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку сільського (сільськогосподарського) бізнесу не враховують вимоги П(С)БО та ускладнюють процес складання звітності. Однак використання системи обліку великих господарств ускладнює роботу фермера. Він зацікавлений у простоті записів, але вони не повинні суперечити нормативним законам і відображати фактичний, достовірний і об'єктивний стан його діяльності. Вибір форми обліку повинен бути обумовлений в обліковій політиці.

1.2. Організаційно-економічні основи діяльності фермерських господарств

Економічні та соціально-правові засади створення та функціонування селянських підприємств регулюються Законами України «Про внесення змін і доповнень до Законів України «Про селянське (сільськогосподарське) господарство», «Про власність», «Про підприємництво» та Державного кодексу України. Їм гарантується рівність з іншими формами сільського господарства та незалежність у виробництві та торгівлі.

Голова селянського (сільськогосподарського) господарства є його засновником, на ім'я якого видано державний акт на право користування землею та/або приватної власності. Членами цього домогосподарства можуть бути подружжя, їхні батьки, діти віком від 16 років та інші родичі, які об'єдналися для спільного виробництва.

Виробничо-господарські зв'язки з підприємствами державної, кооперативної форми власності, з організаціями і громадянами будуються селянськими (сільськогосподарськими) господарствами на основі договорів. Державні та інші суб'єкти не мають права втручатися в його господарську діяльність. Шкода, завдана такими втручаннями, має бути відшкодована особою, яка їх завдала.

Відповідно до чинного на початок 2023 року законодавства, розмір земельної ділянки для здійснення СФГ може становити до 100 га сільськогосподарських угідь (землі приватної власності та землі постійного користування). У початковий період, після прийняття чинного законодавства про створення селянського (сільськогосподарського) господарства, таким підприємствам безоплатно передавалася земля в межах середньої частки на одного жителя села на території відповідної ради народних депутатів. Зі створенням КСП та прийняттям Указу Президента «Про порядок паювання земель колективної власності» кожен учасник такого підприємства отримав право відступити її організації зі своєю часткою землі в селянському (сільськогосподарському) економіки розмір такого паю визначався за іншим

принципом, де враховувалися сільськогосподарська площа товариства та кількість його учасників, у тому числі пенсіонерів. Кожен, хто виходив із КСП-івців з метою створення сільського господарства, отримував земельний пай безкоштовно. Така ж чинна норма була збережена під час реструктуризації КСП у приватні підприємства згідно з Указом Президента «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки».

Селянським (сільськогосподарським) господарствам надається право орендувати землю понад встановлену законом граничну площу та технічні засоби для розширення обсягів виробництва. Нині багато СФГ перетворилися на досить великі компанії з сільськогосподарськими площами від кількох сотень до понад тисячі гектарів. У разі створення СФГ на незабудованих землях, де відсутні об'єкти виробничого та невиробничого призначення, державна підтримка на період становлення такого господарства здійснюється за рахунок коштів державних централізованих капітальних вкладень та місцевих бюджетів.

Усі СФГ платять за землю. До 1999 року такий збір сплачувався щорічно у вигляді податку на майно, розмір якого залежав від якості та місцезнаходження майна. З 1 січня 1999 року ці господарства, як і господарства інших організаційних форм на селі, сплачують єдиний фіксований сільськогосподарський податок. Новоутворені СФГ звільняються від оплати податків протягом перших трьох років з дня виділення землі.

Малі (сільськогосподарські) підприємства зобов'язані раціонально використовувати землю, захищати її від вітрової та водної ерозії, селів, заболочування та засолення, заростання чагарниками та дрібноліссями, тимчасово зберігати деградовані землі та не порушувати права інших власників землі та землекористувачі травмують.

Земля, майно і промтовари, гроші та цінні папери сільськогосподарських (селянських) підприємств належать їх учасникам на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними. Ці підприємства розпоряджаються своїм майном на свій розсуд: продають, передають іншим

підприємствам і організаціям, обмінюють, здають в оренду, надають у тимчасове користування. Фермерським (сільськогосподарським) підприємствам надаються широкі права в господарській діяльності. Вони самостійно визначають спеціалізацію виробництва та його обсяги, на власний розсуд розпоряджаються виробленою продукцією, обирають партнерів для господарських відносин. На добровільній основі СФГ можуть укладати договори з різними споживачами про продаж їхньої продукції за оплати за договірними цінами. На решту товарів вони встановлюють ціни незалежно від попиту та пропозиції.

Джерелом доходів цих підприємств є доходи від реалізації продукції (будівельних робіт, послуг), дивіденди за цінними паперами, прибутки від участі в діяльності спільних підприємств та інші доходи. Для селянських (селянських) господарств важливо самостійно та відповідно до власних інтересів розподіляти свої доходи. Багато з цих підприємств через сезонність сільськогосподарського виробництва не мають змоги забезпечити високу рентабельність виробництва без найму інших громадян за трудовим договором, оформленим відповідно до вимог трудового законодавства України. Водночас, це передбачається, що розмір заробітної плати та тривалість оплачуваної відпустки працівників не повинні бути нижчими від встановленого державою мінімального рівня. Заробітна плата цих працівників не залежить від кінцевих результатів діяльності селянських (селянських) підприємств.

Такі компанії відкривають поточні та інші рахунки, в тому числі валютні, в будь-якому банку (державному, комерційному). Ви на власний розсуд вирішуєте, як використовувати кошти, і маєте право брати короткострокові та довгострокові кредити під заставу нерухомого майна, приватизованої землі, виробленої продукції, поруки, поруки та інших видів забезпечення зобов'язань.

Закон України «Про селянське (сільськогосподарське) господарство» передбачає державне соціальне та пенсійне страхування членів цього господарства та працівників, які працюють у ньому за підрядом, нарівні з іншими працівниками сільського господарства. Час роботи цих категорій

працівників сільського (сільськогосподарського) господарства зараховується до загального і безперервного трудового стажу. Діяльність селянського (сільськогосподарського) господарства може бути припинена з різних причин, зокрема внаслідок добровільного рішення членів фермерського господарства про припинення діяльності, визнання його банкрутом та у разі припинення права власності на землю, права власності на земельну ділянку відповідно до вимог кадастру України, або у разі відсутності члена СФГ чи спадкоємця, який бажає продовжувати ведення господарства.

На початок 2023 року в Україні було 38 428 СФГ, з них 2 157,6 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 1994 тис. га ріллі. За попередніми даними, не лише кількість, а й розміри СФГ поступово збільшуються, що зумовлено позитивними зрушеннями у розвитку вітчизняного сільського господарства. Через недостатнє оснащення технікою та відсутність початкового капіталу для залучення необхідних матеріальних оборотних коштів СФГ ще не досягли вищої ефективності виробництва порівняно з іншими організаційними формами господарювання на селі. На площі 5,2% сільськогосподарських площ цими господарствами вироблено 5,1% загального виробництва зернових культур, 5,7% цукрових буряків, 10,0% соняшнику, 0,3% картоплі, 1,4% овочів, 4,9% м'яса та 0,5% молока, 0,1% яєць, 0,3% вовни.

Також вказується на незбалансованість галузевої структури СФГ: переважно розвивають рослинництво і лише частково – тваринництво, яке є більш трудомістким і через недоліки в ціновій політиці було економічно менш вигідним або взагалі збитковим. Ця обставина негативно позначається на родючості ґрунту через порушення системи удобрення – різке зниження виробництва та внесення в ґрунт органічних добрив. Зазначимо, що, за даними СФГ, спостерігається тенденція до збільшення поголів'я тварин. Якщо у 2011 році на одне СФГ припадало 0,95 голів великої рогатої худоби, з них 0,88 голів корів, 1,1 свиней та 0,73 голів овець і кіз, то на початок 2023 року ці показники становитимуть відповідно 2,7, 0,91, 1,4 та 0,14.

У гонитві за поточними економічними перевагами багато СФГ перейшли на структуру посівних площ, що руйнує ґрунт, вирощуючи в основному продуктивні високоврожайні культури – зернові та соняшник. Така незбалансована організація виробництва, яку практикують багато СФГ, завдає величезної, частково непоправної шкоди Землі, а тому не повинна існувати в майбутньому. Як уже зазначалося, сприятиме ухвалення Закону про охорону ґрунтів. Також очікується, що СФГ почне розвивати комерційне виробництво тваринницької продукції. Це пов'язано зі збільшенням попиту на цю продукцію та значним підвищенням ціни на неї. Їхній рівень, досягнутий уже у 2000 році, дає можливість тваринництву за нормальних економічних умов бути прибутковим.

Сільські господарства ще недостатньо займаються переробкою сільськогосподарської продукції (безпосередньо та через організацію переробних кооперативів), що обмежує можливості для досягнення додаткового економічного ефекту. Стримуючим чинником розвитку багатьох господарств є недостатня технічна оснащеність, особливо парком зернозбиральних та вантажних машин. Проте з прийняттям Закону України «Про сприяння розвитку села», утвердженням приватної власності на селі та посиленням політичної підтримки сільського господарства з боку влади, покращенням кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції, подальший розвиток оренди земель та зміцнення довіри землевласників до СФГ створюють об'єктивно сприятливі умови для зміцнення економіки цих господарств, їх подальшого кількісного зростання і тим самим посилення їх ролі у збільшенні масштабів сільськогосподарського виробництва та підвищенні його ефективності.

1.3 Особливості розвитку фермерських господарств в Україні

Розвиток сільськогосподарських підприємств в умовах України характеризується певною специфікою та особливою інституційною динамікою, що зумовлено їх особливим становищем в організаційно-економічному забезпеченні зайнятості населення. Фермерські господарства, особливо сімейні, ми розглядаємо у статусі суб'єкта господарювання та робочого місця, яке автоматично створюється фермером із створенням фермерського господарства, оскільки такий тип господарства передбачає трудову діяльність власника (засновника).

«Підприємство веде бухгалтерський облік результатів своєї роботи та подає фінансову звітність до відповідних органів. Інформація про фінансові результати діяльності підприємства формується на основі даних бухгалтерського обліку, а правильно організований облік є запорукою достовірного, повного та об'єктивного відображення господарської діяльності. У більшості невеликих фермерських господарств бухгалтерський облік веде сам фермер або члени його сім'ї, які не мають достатніх знань з цих питань, у зв'язку з чим виникають труднощі при виборі форми ведення бухгалтерського обліку, визначенні фінансового результату та складанні фінансової звітності. Інформація, що міститься в бухгалтерському обліку таких установ, може не відповідати вимогам П(С)БО та правилам складання фінансової звітності, а відображений у бухгалтерському обліку прибуток не відображає реальну картину» [25, с. 169].

Таблиця 1.3

Особливості організації сільського господарства

№ з/п	Зміст особливості	Характеристика особливості
1.	Земля як найважливіший фактор серед засобів виробництва	Він просторово обмежений, і кожна окрема ділянка має різну виробничу потужність через різну родючість ґрунту. Земля є незмінним засобом виробництва. При розумному і вмілому використанні він не зношується, а навпаки, підвищує свою родючість.
2.	Біологічні активи як специфічний засіб виробництва	Живі організми - це тварини і рослини, а в деяких їх галузях у процесі виробництва переплітається дія економічних і біологічних факторів.

3.	Виробництво сільськогосподарської продукції просторово розпорошене	Виробництво сільськогосподарської продукції проводяться на великих площах із застосуванням сільськогосподарської техніки та праці.
4.	Процес виробництва продукції здійснюють під впливом природних умов	Тривалість виробничого процесу залежить від впливу зовнішнього середовища на біологічні процеси розвитку рослин (освітлення, температура повітря, опади). На цьому фоні зберігається сезонність у сільському господарстві, а сам процес іноді виходить за рамки календарного року і досягає кількох років (при вирощуванні багаторічних насаджень).
5.	Біологічні особливості	Від однієї сільськогосподарської культури або виду тварин виходить кілька видів продукції.
6.	Час вирощування сільськогосподарських культур не збігається з часом надходження та реалізації продукції	Умови одержання готової продукції визначаються дозріванням рослин і розведенням тварин. Нерівномірність надходження та реалізації продукції призводить до нестачі готівки.
7.	Участь у процесі відтворення	Фермерські господарства відтворюють частину необхідних їм товарів і засобів виробництва (молодняк, корми, насіння тощо) з метою поповнення виробничого процесу власними ресурсами та ресурсами.

На нашу думку, бухгалтерський облік у сільському господарстві, крім унікальних рис, має й спільні риси, характерні для бухгалтерського обліку в будь-якій галузі народного господарства: він базується на єдиному плані рахунків і використовує однакові форми і методи організації облікової роботи. У сільськогосподарських роботах використовуються як стандартні форми бланків документів, так і розроблені для сільського господарства. [40, с 43]

Особливо в європейських країнах такі суб'єкти аграрних правовідносин відіграють важливу соціально-економічну та культурну роль і функціонують як носії сільського способу життя. В Україні за оцінками значення та внеску у формування економічних доходів зайнятість у сільському господарстві посідає особливе місце (табл. 1.4), яке має значні відмінності порівняно з іншими країнами.

Виходячи з аналізу досліджень інших авторів [3, 23], можна зазначити, що сільське господарство в країнах Європейського Союзу, на відміну від України, має багаторічні традиції розвитку, які забезпечують зайнятість населення у підприємницькій діяльності та трудова діяльність. Цей факт ми пов'язуємо з транзитивними структурними змінами у бізнес-середовищі загалом, а зокрема із запровадженням ринку землі сільськогосподарського

призначення, що ставить питання сільського господарства на порядок денний з метою посилення його ролі в суспільно-економічному розвитку. сільської місцевості.

Таблиця 1.4

**Структура економіки і продуктивність сільського господарства України та
зіставних за розмірами країн ЄС**

Україна	Франція	Німеччина	Польща	Іспанія
Площа території, кв. км				
603700	551500	357340	312888	505992
Площа орних земель, % від загальної площі				
56,1	33,5	34,1	36,5	25,1
Чисельність населення, млн осіб - 2022 р.				
44,2	65,0	82,1	38,2	46,4
Валовий внутрішній продукт, млрд дол. США - 2022 р.				
112	2293	3693	526	1314
Частка сільського господарства у ВВП, %				
10,0	2,0	1,0	3,0	3,0
Зайнятість у сільському господарстві, %				
15,3	2,6	1,3	10,1	4,3

Організаційну складову інституційного механізму аграрного підприємництва становлять підприємства різних організаційно-правових форм (табл. 1.5), діяльність яких регламентована інституційними нормами законодавства.

Таблиця 1.5

**Характеристики розміру підприємств та ефективності кадрового
забезпечення в сільському господарстві України**

Показники	Роки					Зміни: VS / попередній рік					
						%			+, -		
	2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Усього підприємств, од. - на 1 листопада	45379	47697	45558	49208	48504	95,5	108,0	98,6	-2139,0	3650,0	-704,0
ут.ч. фермерські господарства	32303	33682	34137	33164	32452	101,4	97,1	97,9	455,0	-973,0	-712,0
Площа сільськогосподарських угідь, млн	19,9	19,8	20,0	20,0	20,1	101,0	100,0	100,5	0,2	0	0,1

га											
У т.ч. фермерські господарства	4,3	4,4	4,6	4,7	4,7	104,5	102,2	100,0	0,2	0,1	0
Кількість найманих працівників, тис. осіб	500,9	513,2	489,2	479,8	461,5	95,3	98,1	96,2	-24,0	-9,4	-18,3
У середньому на 1 підприємство, осіб	11,0	10,8	10,7	9,8	9,5	99,8	90,8	97,6	0,0	-1,0	-0,2

Вважаємо, що перспективна модель працевлаштування може бути змістовно реалізована через активний розвиток сімейного бізнесу. У національному законодавстві їх правовий статус визначається Законом України «Про сільське господарство» від 19.06.2003 та Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України, а також деякими законами України щодо сприяння створенню та діяльність сімейних ферм» від 10.07.2018.

Варто зазначити, що інституційним початком офіційного запровадження сімейного фермерства в Україні став 2016 рік, а саме ухвалення Верховною Радою змін до Закону України «Про сільське господарство» щодо сприяння створенню та діяльності сімейних фермерських господарств». Цей документ є основоположним для розвитку сімейних фермерських господарств, оскільки його норми встановлюють інституційні основи та форми, а також організаційно-правовий статус їх як суб'єктів ринку та механізм організаційно-економічної легалізації малих селянських фермерських господарств на аграрному ринку. За розрахунками науковців За даними Національного наукового центру «Інститут економіки агропромислового комплексу», до 2030 року в ринковому механізмі господарювання в статусі сімейного бізнесу може бути легалізовано близько 300 тис. підприємств охорони праці та майже 5 тис. сільськогосподарських підприємств [21, с. 28].

Деякі автори справедливо пов'язують розвиток сімейних ферм із перспективами сталого розвитку, особливо з огляду на досвід за кордоном, наприклад: «сприяння розвитку сімейних ферм і екологізація виробництва відкрили нову перспективу для сталого розвитку неблагополучних сільських

територій ЄС» [10, с.10], що стосується України, то розвиток сімейних ферм є чіткою перспективою для сталого розвитку сільських територій. Цей досвід, а саме інституційна пам'ять, безсумнівно, може бути використаний адаптивно для інституціоналізації майбутнього розвитку сімейних ферм.

З точки зору трактування ролі агрохолдингів у формуванні організаційно-економічних умов зайнятості населення погоджуємося з думкою вітчизняних дослідників про те, що: «У процесі аграрної реформи в Україні, метою якої було через формування селянина як повноправного землевласника й окупанта набуто поширення хутірство» [42, с. 5].

Зокрема, мова йде про характер власності на землю, яка виступає мотивуючим чинником для сприяння зайнятості в сільськогосподарській роботі, а отже, безпосередньо в трудовій діяльності на виробництві, оскільки на фермах і сімейних фермах володіння активами і зайнятість слідує за собою. практична ідентичність. Відповідно, емпіричні оцінки зв'язку між зайнятістю та економічною ефективністю є репрезентативними (табл. 1.6, 1.7).

Таблиця 1.6

**Ефективність виробництва продукції за показниками рентабельності
продукції в підприємствах і фермерських господарствах України**

Сільськогосподарські підприємства					Види продукції	Фермерські господарства				
Рівень рентабельності, %						Рівень рентабельності, %				
2018	2019	2020	2021	2022		2018	2019	2020	2021	2022
42,6	37,8	25,0	24,7	11,8	Культури зернові та зернобобові	38,6	38,0	27,9	26,1	14,5
78,4	61,9	41,3	32,5	23,5	Соняшник	71,5	64,4	41,2	30,3	24,7
27,7	24,6	12,4	-11,4	-15,4	Буряки цукрові фабричні	16,1	32,7	20,0	-2,2	-4,8
32,0	15,3	9,9	13,3	2,8	Культури овочеві	43,8	21,2	19,5	7,6	17,8
24,6	0,6	10,0	6,8	15,4	Картопля	21,5	13,0	28,9	28,0	50,3
58,3	25,0	35,4	6,4	6,2	Культури плодові та ягідні	66,2	47,5	36,1	22,6	38,6
92,9	71,4	51,6	22,6	-7,2	Виноград	38,2	61,7	51,3	17,8	0,9
12,7	18,6	26,9	16,1	20,6	Молоко	20,5	23,3	25,9	18,0	20,1
-16,9	-23,2	3,4	-17,7	-27,1	Велика рогата худоба	3,3	0,1	-2,1	-6,4	-14,6

					на м'ясо					
12,6	-4,1	3,5	6,9	4,7	Свині на м'ясо	2,4	-1,2	-6,7	1,1	1,4
-26,6	-31,5	-39,6	-16,6	-39,7	Вівці та кози на м'ясо	-2,9	6,0	-15,1	-3,7	-32,5
-5,4	3,4	7,0	5,7	-3,7	Птиця на м'ясо	10,2	2,3	3,5	6,8	13,2
60,9	0,5	-9,0	5,4	-23,5	Яйця птиці свійської	-	-	14,1	9,3	-9,8

В агробізнесі, зокрема розвитку фермерських господарств, ми виділяємо спеціальні напрямки, які представлені в таблиці 1.6 для порівняльних рейтингів ефективності. Спеціалізація структурно визначає статус, тип і сферу зайнятості населення, що в кінцевому підсумку зміцнює можливості доступу до робочих місць. Отже, з метою активізації зайнятості має бути здійснено інституційне забезпечення розвитку нішевого та ексклюзивного сільського господарства як сектору формування ефективної зайнятості.

Важливо підкреслити важливість безпосередньої мотивації до зайнятості. Дослідники встановили, що майже 70% сільськогосподарських підприємств України використовують переважно матеріальні методи мотивації праці, але лише 20,8% досліджуваних суб'єктів господарювання використовують нематеріальні. Кожна десята опитана компанія не використовує жодних методів мотивації співробітників [27, с. 69].

Таблиця 1.7

Групування видів продукції за категоріями «збиткові прибуткові» в підприємствах і фермерських господарствах України

Сільськогосподарські підприємства		Фермерські господарства	
Прибуткові види продукції - за рівнем рентабельності, %	Збиткові види продукції - за рівнем рентабельності, %	Прибуткові види продукції - за рівнем рентабельності, %	Збиткові види продукції - за рівнем рентабельності, %
2020 рік			
Культури зернові та зернобобові; Соняшник; Буряки цукрові фабричні; Культури овочеві; Картопля; Культури плодові та ягідні; Виноград; Молоко; Велика рогата худоба на м'ясо; Свині на	Вівці та кози на м'ясо; Яйця птиці свійської	Культури зернові та зернобобові; Соняшник; Буряки цукрові фабричні; Культури овочеві; Картопля; Культури плодові та ягідні; Виноград; Молоко; Птиця на м'ясо; Яйця птиці	Велика рогата худоба на м'ясо; Свині на м'ясо; Вівці та кози на м'ясо

м'ясо; Птиця на м'ясо		свійської	
2021 рік			
Культури зернові та зернобобові; Соняшник; Культури овочеві; Картопля; Культури плодові та ягідні; Виноград; Молоко; Свині на м'ясо; Птиця на м'ясо; Яйця птиці свійської	Буряки цукрові фабричні; Велика рогата худоба на м'ясо; Вівці та кози на м'ясо	Культури зернові та зернобобові; Соняшник; Буряки цукрові фабричні; Культури овочеві; Картопля; Культури плодові та ягідні; Виноград; Молоко; худоба на м'ясо; Свині на м'ясо; Птиця на м'ясо; Яйця птиці свійської	Буряки цукрові фабричні; Велика рогата худоба на м'ясо; Вівці та кози на м'ясо
2022 рік			
Культури зернові та зернобобові; Соняшник; Культури овочеві; Картопля; Культури плодові та ягідні; Молоко; Свині на м'ясо	Буряки цукрові фабричні; Виноград; Велика рогата худоба на м'ясо; Вівці та кози на м'ясо; Птиця на м'ясо; Яйця птиці свійської	Культури зернові та зернобобові; Соняшник; Культури овочеві; Картопля; Культури плодові та ягідні; Виноград; Молоко; Свині на м'ясо; Птиця на м'ясо	Буряки цукрові фабричні; Велика рогата худоба на м'ясо; Вівці та кози на м'ясо; Яйця птиці свійської

Підприємницьке сімейне управління є важливим для забезпечення робочих місць у сільському господарстві. Наприклад, у розвитку сімейних ферм в сучасній Україні найбільше поширення набули молочні ферми, що свідчить про особливості спеціалізації. Креативність інституційного статусу сімейної ферми в частині її репрезентації як ринкового суб'єкта, тобто форми господарювання і водночас робочого місця. Викладений контекст розуміння характеристик сімейних фермерських господарств передбачає: найбільшу інституційну стабільність, збалансованість управлінських інтересів за рахунок поєднання праці та власності, спеціальна мотивація праці, специфічний характер соціального капіталу.

Кожна спеціальність сільськогосподарського типу має своє особливе відношення до зайнятості. Це своєрідний інституційний механізм формування організаційно-економічних умов зайнятості населення. У фермерських господарствах, і особливо в сімейних, специфіка праці безпосередньо пов'язана з власністю на землю та інші засоби виробництва і предмети праці. Тому зайнятість у сімейних фермерських господарствах та її сприяння є одним із стратегічних пріоритетів формування інклюзивної сільської економіки. Зайнятість через створення сімейного бізнесу інституційно реалізується через формування засад юридичного визнання професії фермера, оскільки ця можливість працевлаштування є актуальною та перспективною в усіх відношеннях, оскільки практично позиціонується як реалізована в різних сегментах ринку сільськогосподарської, агроекономічної та суміжної діяльності, наприклад «зелений» туризм тощо. Сімейні підприємства, які виробляють ексклюзивну, нетрадиційну продукцію, спеціалізуються на певних ринкових нішах. Такі господарства вже доступні національному агропродовольчому комплексу та є інноваційними за своїм організаційним статусом. Ми вважаємо, що ексклюзивне фермерство – це форма креативного менеджменту, яка інституційно пов'язана зі специфікою функціонування малих ферм. Тому зазначимо, що сімейні фермерські господарства, розвиваючи свою конкурентоспроможність, передусім ставлять собі за мету набуття ексклюзивного ринкового статусу з відповідною нішею – це головний аргумент конкурентоспроможності.

Ми наводимо приклади ексклюзивного сільського господарства як чинника побудови інклюзивної економіки в сільській місцевості та акцентуємо увагу на креативних сферах економічної спеціалізації. Нижче – сегмент вирощування лікарських рослин, по якому у вітчизняній аграрній економіці не так багато досліджень, але Т.Мірзоева провела успішне наукове дослідження, посилаючись на загальний економічний контекст і встановлюючи кваліфікацію цієї галузі стосовно сільського господарства [24, с. 140] у парадигмі інклюзивного зростання [24, с. 159]. Переконаливими з точки зору достовірності

та методологічної актуальності для кваліфікації організаційно-інституційного статусу сімейного бізнесу є положення цього автора про те, що: «При налагодженому вирощуванні лікарських рослин... висока трудомісткість цього процесу створює нові робочі місця...» [24, с. 142].

Власне, вищезазначене відповідає можливостям створення сімейного бізнесу як сектору підвищення зайнятості населення: «Одним із найбільш очевидних шляхів вирішення проблеми зайнятості на селі та підвищення якості його життя може стати диверсифікація сільського господарства – створення міні-ферм з вирощування та переробки лікарських рослин» [24, с. 149]. Вважаємо, що ці твердження відповідають критеріям удосконалення організаційно-економічного забезпечення робочих місць сільськогосподарського підприємництва. Більше того, викладена позиція методично підтверджує доцільність сприяння розвитку ексклюзивного сільського господарства як форми реалізації заходів щодо розвитку інклюзивна економіка .

Сімейні підприємства – це економічні утворення, орієнтовані на майбутнє, в яких реалізується інституційна здатність жити в країні та здійснювати агроекономічну підприємницьку діяльність. Креативність такої перспективи була помічена на міжнародному рівні, оскільки Організація Об'єднаних Націй у рамках Десятиліття сімейних фермерських господарств визнала пріоритет цієї форми господарювання на глобальному рівні, і зараз вона впроваджується через формування в Україні інституційного механізму на державному рівні. Для організаційно-економічного стимулювання зайнятості в сімейних підприємствах важливо впроваджувати організаційні інновації, серед яких слід виділити активізацію нішевих та ексклюзивних видів діяльності. Ми вважаємо такі форми зайнятості найбільш інституційно доступними для українського селянина, оскільки земельних ресурсів для розвитку сімейного фермерства достатньо за умови активної позиції селян. Вважаємо, що розвиток нішевого фермерства на базі домашніх господарств, особливо приватні ферми,

слід інституційно сприяти. Ефект від реалізації цього заходу сприятиме зайнятості, пенсійному забезпеченню та подоланню безробіття на селі.

І тут сімейний бізнес є перспективною формою зайнятості населення, причому особливо слід відзначити його інституційну ефективність щодо власників земельних паїв та іншого майна, що перебувають у самостійному управлінні. У даному випадку інституційним пріоритетом є можливість здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Сприяння розвитку сімейних фермерських господарств у рамках розвитку державної політики, таким чином, означає водночас створення інституційного механізму сприяння зайнятості у підприємницькій діяльності. Цей аспект набуває особливої актуальності на фоні соціальної індивідуалізації зайнятості, локалізації інтересів фермерів та загальносвітової тенденції популяризації «зеленого» курсу.

Сімейні ферми пропонують нішеві можливості працевлаштування, оскільки вони є малими підприємствами (малими та мікро), які зосереджують свою діяльність на виробництві нішевих продуктів. Сталий розвиток сільських територій досягається, серед іншого, шляхом збалансованого використання ресурсів та інституціоналізації сімейних ферм як форми організації зайнятості населення. На сучасному етапі розвитку сільського господарства, аграрного сектору економіки України сімейне фермерство є ефективним організаційно-інституційним чинником реалізації підприємницької ініціативи. Сімейні фермерські господарства вважаються найбільш практичною формою зайнятості населення, яка дозволяє гарантувати реалізацію принципів соціально-економічної інтеграції на селі.

Проте за сприятливих обставин поступово виникають ексклюзивні фермерські господарства, які спеціалізуються на кустарній діяльності, тобто підприємства, пов'язані з традиційною сільськогосподарською діяльністю, наприклад, вирощуванням лікарських рослин, представлені у сфері обслуговування, зеленого туризму тощо. Вважаємо, що вказані сектори

сімейного фермерства відповідають критеріям побудови інклюзивної економіки в сільській місцевості.

У сфері зайнятості в сільському господарстві пріоритет сімейних фермерських господарств полягає не тільки в економічному форматі їх значення, а й у соціальному. Проте слід зазначити, що сімейні ферми інституційно значною мірою відповідають традиції індивідуалістичного характеру господарювання. Індивідуалістична форма соціального капіталу реалізується через сімейний бізнес. Фермери, які займатимуться сільським господарством, будуть одним із факторів збереження традиційного побуту України. Відповідно, сімейне управління, яке інституційно оформлене у створених фермерських господарствах, є сферою мотивованої зайнятості для фермерів.

Висновки до 1 розділу

Отже, розвиток сільського господарства можна розглядати як ефективний інституційний стимул для зайнятості в сільськогосподарському виробництві та агробізнесі. Виділяємо формування сімейних селянських господарств як один із значущих організаційно-економічних механізмів сучасної України, а за нормами позиціонування – інституційних механізмів сприяння зайнятості населення. Відповідно до потенційно наявних ресурсів і людського потенціалу, відкриття сімейних ферм також є інклюзивною формою зайнятості для фермерів.

Сімейні фермерські господарства у міру свого розвитку нададуть додаткові можливості для зайнятості сільського населення шляхом розвитку відповідних ніш для окремих видів продукції та спеціалізації виробництва. Тому доцільною в майбутньому виглядає можливість сприяння масовій зайнятості в аграрному підприємстві через розвиток інституційного механізму та безпосереднього створення сімейних фермерських господарств. Залежно від розміру та статусу сімейних ферм як форми підприємства, молочні ферми виявилися найбільш інституційно сприйнятливими для національної економіки.

Зокрема, практика розвитку сучасного сільського господарства в Україні доводить, що сімейні молочні ферми за певного рівня організаційно-економічного забезпечення, інвестиційного та інституційного забезпечення є ефективною та перспективною формою зайнятості сільського населення. Вважаємо, що роль сімейних фермерських господарств у розвитку сільських територій відповідає статусу інклюзивності, оскільки це, з одного боку, найдоступніша форма організації підприємницької діяльності, а з іншого – функціональний механізм вирішення проблем зайнятості та підвищення матеріального добробуту населення.

РОЗДІЛ II ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ НА ОСНОВІ ПРИВАТНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА «ГОРОДЕНКАПЛЕМСЕРВІС»

2.1 Загальна характеристика ведення обліку фермерського господарства «Городенкаплемсервіс»

Організаційно-економічна характеристика фермерського господарства полягає у його установчих та організаційних документах, що включають Статут, Свідоцтво про державну реєстрацію, Довідка про присвоєння реєстраційного номера, Довідка від державної податкової адміністрації про встановлення на фіксований с/г податок, Повідомлення про взяття на облік платника страхового податку тощо.

Відповідно до Статуту приватного агропромислового підприємства «Городенкаплемсервіс», затвердженого та зареєстрованого 15 січня 2013 року, «Городенкаплемсервіс» є юридичною особою відповідно до чинного законодавства України та діє відповідно до Закону України «Про господарську діяльність в Україні», «Про підприємництво», «Про сільське господарство» та інші нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність. Приватне агропромислове підприємство діє на підставі статуту під керівництвом засновника та власника Гіщука Дмитра Дмитровича з самого початку створення і до сьогоднішнього дня, тобто більше десяти років.

Господарство знаходиться за адресою: Івано-Франківська обл., Городенківський р-н, місто Городенка, вулиця Шептицького, будинок 38.

У «Городенкаплемсервіс» є: самостійний баланс, розрахунковий і валютний рахунки в установах банків, печатку із своєю назвою, штампами, інші реквізити, необхідні для приватної діяльності. Ідентифікаційний код господарства – 38462144. З 01.04.2013 року господарство зареєстроване як платник фіксованого сільськогосподарського податку.

У якості юридичної особи згідно чинного законодавства України «Городенкаплемсервіс» уповноважене чинити будь-які дії та набувати будь-

яких прав і обов'язків, що входять до повноважень юридичної особи відповідно до чинного законодавства України.

Завданням і метою діяльності фермерського господарства є отримання прибутку його засновника і власника шляхом підвищення ефективності вирощування сільськогосподарських культур, свинарства, виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, зберігання та реалізації шляхом широкого впровадження наукових розробок установ України та зарубіжжя, дослідження ринку, розвиток передових форм інтеграції науки і виробництва, активізація комерційної інформації та реклами, інноваційної та зовнішньоекономічної діяльності, надання якісних послуг сільськогосподарським товаровиробникам різних форм власності та населенню в ґрунті, культивування, хімічна обробка, вирощування, збирання та переробка сільськогосподарської продукції.

Відповідно до Статуту предметом діяльності приватного агропромислового підприємства «Городенкаплемсервіс» є:

- Вирощування сільськогосподарських культур, виробництво, збір, зберігання, транспортування, переробка та реалізація сільськогосподарських і споживчих товарів;
- Надання якісних послуг сільськогосподарським товаровиробникам різних форм власності та населенню в галузі обробітку ґрунту, хімізації, вирощування, збирання, переробки сільськогосподарських культур власними засоби господарювання – машини, трактори, механізми та обладнання;
- Розведення великої рогатої худоби, свиней, коней, овець, кіз та виробництво продукції тваринництва;
- Створення високомеханізованої машинно-технічної станції на базі якісних світових зразків зерно- та бурякозбиральних комбайнів, кормо- та ґрунтообробних машин, тракторів, автомобілів та різноманітних сільськогосподарських машин;
- Здійснення комерційної, комерційної посередницької, інформаційної посередницької та рекламної діяльності;

- Надання транспортних та інших подібних послуг підприємствам, організаціям, населенню та установам різних форм власності;
- Обробка деревини, виготовлення виробів з деревини;
- Надання посередницьких послуг для юридичних та фізичних осіб;
- Сервісно-побутове обслуговування юридичних та фізичних осіб;
- Взаємодія з усіма державними органами при перевезенні автотранспортних засобів, що перебувають у власності та (або) користуванні фермерського господарства;
- Надання інших послуг та здійснення всіх видів діяльності, безпосередньо пов'язаних із вищезазначеним переліком предмета діяльності;
- Здійснення іншої господарської, комерційної та фінансової діяльності, за винятком діяльності, забороненої чинним законодавством України.

Більшість із зазначених вище варіантів дій бізнес лише частково використовує в процесі управління. Можна виділити кілька основних напрямків діяльності компанії:

- Вирощування сільськогосподарських культур, виробництво, зберігання, транспортування, переробка та реалізація сільськогосподарських та споживчих товарів;
- Забезпечення якісної сільськогосподарської сировини власними засобами господарювання – машинами, механізмами та пристроями – виробників різних форм власності та громадян в галузі обробітку ґрунту, хімізації, вирощування, збирання, обробки та переробки сільськогосподарських культур;
- Розведення великої рогатої худоби, свиней, коней, овець, кіз, а також виробництво та переробка продукції тваринництва;
- Створення високо механізованої машинно-технічної станції на базі якісних світових зразків зерно- та бурякозбиральних комбайнів, кормо- та ґрунтообробної техніки, тракторів, автомобілів та різноманітної сільськогосподарської техніки.

Засновником та керівником фермерського господарства є одна і та ж особа – Гіщук Дмитро Дмитрович. До його компетенції як засновника входить ряд повноважень, найважливішими з яких є:

- визначення загальної економічної політики та затвердження річного фінансового плану, річних бюджетів, планів прибутку та капітальних вкладень;
- прийняття різноманітних рішень щодо продажу власної нерухомості, управління земельними ділянками сільськогосподарського призначення;
- затвердження та прийняття будь-яких змін до статуту товариства;
- прийняття рішення про ліквідацію та призначення ліквідаційної комісії, прийняття її звітів та затвердження остаточного ліквідаційного балансу установи;
- прийняття або внесення змін до правил діяльності та обов'язків директора тощо.

Директор приватного агропромислового підприємства «Городенкалемсервіс» безпосередньо займається організацією та повсякденною господарською діяльністю господарства та вирішенням усіх питань, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю. Трудові відносини між учасниками і працівниками господарства регулюються законодавством про працю, статутом і трудовим договором.

Підприємство самостійно визначає форму, порядок і розмір оплати праці керівників і працівників. Також визначається чисельність працівників, а також порядок їх прийняття та звільнення з роботи. Оплата праці в «Городенкалемсервісі» здійснюється не тільки в грошовій, а й у натуральній формі. Виконання трудових обов'язків оплачується та зараховується до трудового стажу відповідно до чинного законодавства.

Відносини щодо землекористування регулюються Конституцією України, земельним законодавством про власність, а також договорами оренди. Фермерське господарство фактично володіє та користується землею, що перебуває у власності та оренді. У своїй діяльності підприємство забезпечує цілеспрямоване та ефективне використання земель, вживає низку заходів щодо

охорони цих територій, дотримується санітарно-гігієнічних норм та правил добросусідства.

«Городенкалемсервіс» має власну земельну ділянку, надану засновником та утримується на підставі договорів оренди із землевласниками, які володіють нею на підставі належним чином оформлених державних законів про право власності на землю. Крім того, до складу земельного фонду господарства входять землі запасу та землі запасу сільської ради, набуті на підставі вимог земельного законодавства України в постійне користування.

Активи цього підприємства складаються з основних засобів, грошових коштів та інших матеріальних цінностей, вартість яких відображається на балансі. Все майно господарства належить його засновнику. Майно та майнові права виникають за рахунок вкладу жертводавця та при подальшому функціонуванні господарства з підстав, що не суперечать чинному законодавству (доходи від цінних паперів, кредитів банків, безоплатних і благодійних пожертвувань підприємств, організацій і громадян).

Для забезпечення своїх зобов'язань агрохолдинг несе відповідальність усім своїм майном (яким він володіє або є просто афілійованим), на яке може бути накладено арешт.

Відповідно до чинного законодавства, сільське господарство також має право на комерційну таємницю та її правовий захист.

«Городенкалемсервіс» веде бухгалтерський облік як процесу, так і результатів господарської діяльності. Головним бухгалтером господарства рішенням директора призначено Корольчук Галину Степанівну. Фінансовий рік компанії відповідає календарному року. Бізнес регулярно надає статистичну інформацію державним статистичним органам. Фінансові результати визначаються на підставі балансових розрахунків.

Статут компанії передбачає припинення діяльності компанії в результаті реорганізації (злиття, поділу, перетворення) або ліквідації. Ліквідація буде проведена відповідно до чинного законодавства.

2.2 Облік витрат та доходів фермерських господарств на прикладі «Городенкаплемсервіс»

Основним видом діяльності агропідприємства є виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції, що є основною метою створення та діяльності даної компанії.

Облік собівартості продукції повинен забезпечувати своєчасну, достовірну і повну інформацію про кількість і вартість отриманої продукції (виконаних робіт і наданих послуг), трудових, матеріальних і фінансових витрат на виробництво продукції як по підприємству в цілому, так і по окремих його підрозділах, інструкції щодо забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також обсягом виготовленої продукції (виконуваних робіт, наданих послуг) у натуральній і грошовій формі.

Облік собівартості та виробництва продукції в господарстві ведеться за площею окремих об'єктів (виробництв, видів або груп сільськогосподарських культур, а також тварин, продукції переробної промисловості).

Облік витрат на виробництво відбувається одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витрати визнаються витратами зазначеного періоду одночасно з визнанням доходів, для яких вони виникли. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом поточного періоду, включаються до складу витрат періоду, в якому вони понесені.

Методичні засади побудови матеріально-технічного обліку витрат на виробництво регламентовані П(С)БО 16 «Витрати».

Витрати, пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції, включають:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальні витрати.

Прямі витрати – це витрати, які можна віднести до конкретного об'єкта витрат або які розподіляються між об'єктами витрат прямо пропорційно основі, на якій лежать ці витрати [45, с. 163].

До прямих матеріальних витрат прийнято відносити вартість матеріальних цінностей, які безпосередньо використовуються у виробництві того чи іншого виду продукції. Це включає:

- попередню підготовку і освоєння виробництва;
- здійснення господарством технологічного процесу виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг;
- проведення поточного ремонту, технічного огляду та обслуговування основних засобів господарства;
- забезпечення працівників спецодягом, взуттям та засобами захисту.

Пряма вартість оплати праці працівників складається із сум основної та додаткової оплати праці (у тому числі в натуральній формі), розрахованих відповідно до запровадженої на підприємстві системи оплати праці та віднесених на конкретний об'єкт обліку.

Інші прямі витрати включають:

- розмір платежів зі страхування сільськогосподарського майна та цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів;
- суми платежів за оренду основних засобів, що відносяться до окремого об'єкта;
- витрати на утримання, використання та ремонт основних засобів, що використовуються у виробничому процесі господарства;
- сума податків і зборів (обов'язкових платежів);
- а також інші витрати, які можуть бути віднесені до окремої одиниці витрат.

Загальновиробничі витрати включають:

- витрати на управління виробничими процесами;
- суми амортизації основних фондів загальновиробничого призначення;

- витрати на утримання, експлуатацію, ремонт, страхування та здачу в оренду основних засобів;
- витрати на вдосконалення виробничого процесу;
- витрати на утримання виробничих будівель;
- витрати на підтримку виробничого процесу ферми;
- витрати на охорону праці та навколишнього середовища;
- інші витрати [24, с. 134].

Синтетичний розрахунок витрат і виробництва сільськогосподарської продукції здійснюється на рахунку активного калькулювання 23 «Виробництво», до складу якого входять субрахунки 231 «Рослинництво», 232 «Тваринництво», 233 «Допоміжне виробництво». Рахунок 23 «Виробництво» за своїм економічним змістом належить до групи рахунків обліку господарських засобів і процесів собівартості продукції, за призначенням і структурою – до групи операційно-калькуляційних рахунків.

За дебетом рахунку 23 «Виробництво» відображаються прямі матеріальні, оплата праці та інші індивідуальні витрати та накладні виробничі витрати (загальновиробничі витрати), а також витрати, що виникають у зв'язку з нестачею продукції (робіт, послуг). А до сальдо рахунку відноситься сума фактичної собівартості виробництва готової продукції, виконаних робіт і послуг.

Аналітичний облік на рахунку 23 «Виробництво» в господарстві ведеться за встановленими статтями обліку, зокрема видами продукції, статтями витрат та видами сільськогосподарської продукції, що виробляється підприємством.

Заробітна плата найманим працівникам нараховується за результатами роботи/виробництва/відпрацьованого часу на підставі відповідних первинних документів та застосовується до відповідних платників.

Товарно-матеріальні цінності власного виробництва попередніх періодів зараховуються до витрат за первісною вартістю їх придбання; продукція власного виробництва поточного року - за плановою собівартістю з коригуванням її в кінці року на рівень фактичної собівартості; вартість товарно-

матеріальних цінностей, що надійшли - за первісною вартістю з урахуванням таких методів їх уточнення: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці зберігання; середньозважена собівартість; вартість до надходження запасів (ФІФО); нормативні витрати; продажні ціни.

Для всіх видів засобів, які мають цільове призначення та однакові умови використання, використовується лише один із зазначених методів. Аналітичний облік основних засобів підприємства відображається в балансі на підставі підтверджених первинних документів про рух основних засобів.

Сільськогосподарська продукція первісно визнається активами ферми, коли: ферма придбала право власності на цю продукцію, несе ризики та отримує певні вигоди від володіння цією продукцією; господарство продовжуватиме здійснювати управління та контроль за використанням сільськогосподарської продукції; фермери вірять, що в майбутньому компанія отримає економічну вигоду від використання такої продукції. Вартість сільськогосподарської продукції має бути точно визначена [35, с. 47].

Сільськогосподарська продукція обліковується за нижчим із двох варіантів – собівартістю або чистою вартістю реалізації – після її первісного визнання в бухгалтерському обліку та певних формах звітності.

Синтетичний облік виробництва та руху готової продукції відображається на рахунку 27 “Продукція сільськогосподарського виробництва”. На цьому обліку відображається інформація про наявність та розміщення сільськогосподарської продукції. Продукція сільського господарства поточного року обліковується за фактичною собівартістю протягом і на кінець звітного періоду (року).

На рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» відображається продукція, отримана від власних заводських, тваринницьких і виробничих підрозділів підприємства, призначена для реалізації та інших цілей невиробничого споживання; продукти, які використовуються як корм у тваринницьких загонах або для виробництва кормів на відгодівельних фермах; продукти, вирощені для годівлі худоби, побічні продукти та відходи, що

утворюються під час приведення товарної продукції та насіння в належний стан; насіння та садивний матеріал, у тому числі розсадний, призначений для створення та ремонту власних насаджень [5, с. 171].

Надалі опишемо виробництво та виробничі процеси фермерського господарства «Городенкалемсервіс» за видами виробництва, тобто рослинництво і тваринництво.

Кінцевим результатом діяльності в галузі рослинництва є різноманітна продукція, яка надходить нерівномірно протягом року. На відтворювальний процес при обліку діяльності в галузі рослинництва впливає сезонний характер виробництва, зокрема невідповідність періоду нарахування собівартості продукції періоду виробництва продукції. Це пояснюється тим, що ферма несе витрати на рослинництво протягом тривалого періоду часу і отримує продукцію лише тоді, коли рослини біологічно зрілі. Тому бухгалтер розрізняє витрати на врожай поточного року та витрати на врожай минулих років. Аналітичний розрахунок собівартості продукції здійснюється за видами продукції, культурами та основними статтями витрат (рис. 2.1).

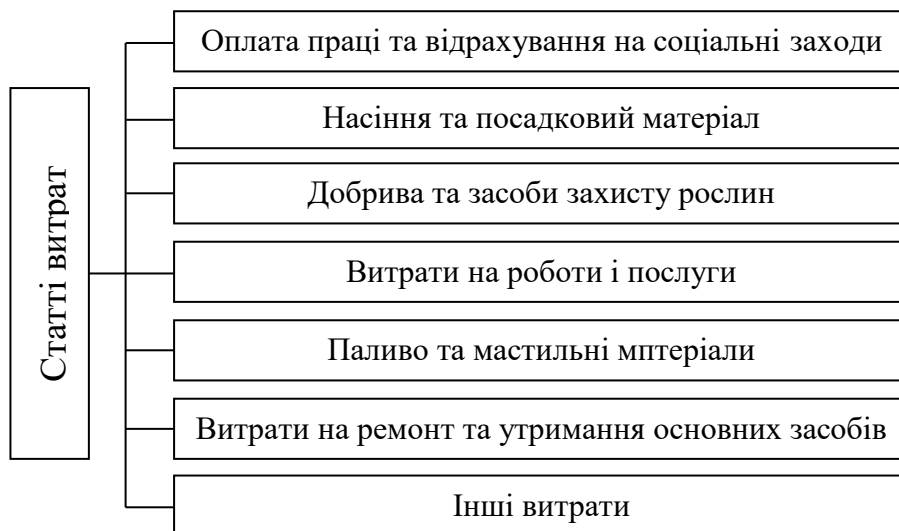

Рисунок 2.1 Основні статті витрат в рослинництві «Городенкалемсервіс»

Об'єктами обліку, на які поділяють витрати в рослинництві, можуть бути окремі види сільськогосподарських рослин (наприклад, зернові, фрукти, овочі тощо) або їх однорідні групи, що складаються з підвидів сільськогосподарських

рослин (озимих, ярих зернових) та окремих культур (пшениця, жито та ін.). Групування цих об'єктів з метою аналітичного обліку витрат у рослинництві наведено на рис. 2.2.

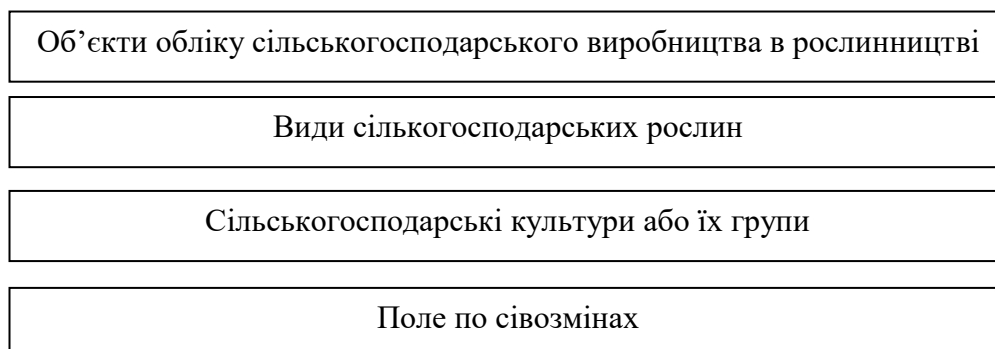

Рисунок 2.2 Групування об'єктів обліку витрат в рослинництві

У статті «Оплата праці та відрахування на соціальні заходи» бухгалтер виділяє основну та додаткову заробітну плату працівників, безпосередньо зайнятих у технологічному процесі виробництва, і відносить на цю виплату, яка відображається на єдиному соціальному внеску. Бухгалтер витягує зведені суми для розрахунків, зазначених у цій статті, із головної книги в розділах 66 і 65 рахунку.

Стаття «Насіння та посадковий матеріал» формується із загальної суми витрат на насіння та розсаду, які закуплені у постачальників та вироблені (вирощені) у господарстві та використані для посіву (посадки) відповідних сільськогосподарських культур та насаджень. Витрати, пов'язані із заготівлею насіння та розсади для посіву, їх навантаженням і транспортуванням, не включаються до цієї статті, а відносяться на виробництво окремих сільськогосподарських культур або їх груп за відповідними статтями витрат. Розрахунки за статтею «Насіння та посадковий матеріал» здійснюються згідно з законодавством про споживання насіння та розсади.

У статтю «Добрива та засоби захисту рослин» включаються підсумкові витрати на вже внесені в ґрунт органічні, мінеральні, бактеріальні та інші добрива та мікродобрива під сільськогосподарські культури, а також вартість пестицидів, гербіцидів, дефоліантів, протруйників та інші хімічні речовини та

біологічні препарати, що використовуються для боротьби зі шкідниками, бур'янами або хворобами сільськогосподарських культур.

Стаття «Витрати на роботи і послуги» включає загальну суму витрат на послуги з роботи власних допоміжних виробництв та загальну суму послуг з виробництва, наданих іншими підприємствами або приватні особи. Сюди також входять послуги з власного та наказного автомобільного, тракторного та вантажного транспорту, послуги з електро-, тепло-, водо- та газопостачання, послуги з обслуговування агрохімікатів та внесення добрив (без вартості цих добрив та агрохімікатів), послуги з встановлення холодильного обладнання холодильних і морозильних камер, охолодження та зберігання продуктів.

За статтею «Паливо і мастильні матеріали» відображаються суми вартості використаних паливно-мастильних матеріалів та інших продуктів переробки нафти. Первинними показниками служать квитанції АЗС, інших пунктів закупівлі вищезазначених матеріалів, а також товарно-транспортні накладні постачальників паливно-мастильних матеріалів.

До статті витрат «Витрати на ремонт і утримання основних засобів» включаються: оплата праці робітників, які працюють на ремонті основних засобів, вартість запасних частин, ремонтно-будівельних та інших матеріалів, витрачених на поточний ремонт основних засобів, вартість послуг інших організацій і власних майстерень з технічного обслуговування і поточного ремонту основних засобів виробництва, витрати на паливно-мастильні матеріали для транспортування тракторів і самохідних машин з одного місця роботи на інше, сума амортизації, що не можна прямо віднести до конкретних статей обліку витрат у рослинництві.

У статті «Інші витрати» бухгалтер підприємства зазначає суми витрат, пов'язаних з виробництвом продукції рослинництва, які, однак, не включені до жодної з вищезазначених статей. Це може бути вартість спеціального одягу та взуття чи спецодягу, що видається працівникам у рослинництві, вартість інших неякісних і швидкозношуваних речей, виплати, пов'язані зі страхуванням

майна, урожайності та інші витрати, що входять до ціни. рослинництва, однак, не включено до цієї та зазначених вище статей витрат.

Таблиця 2.2

**Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку з обліку витрат в
рослинництві «Городенкаплемсервіс»**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Віднесено витрати на виробництво в рослинництві:		
1 .Покупне насіння і посадковий матеріал;	23	208
2.Насіння і посадковий матеріал власного виробництва;	23	27
3.Покупні добрива, засоби захисту рослин, інші виробничі запаси;	23	208
4.Малоцінні та швидкозношувані предмети;	23	22
5.Органічні добрива власного виробництва;	23	27
6.Роботи та послуги власних допоміжних виробництв;	23	23
7.Роботи та послуги виробничого характеру сторонніх організацій;	23	63
8.Оплата праці працівників рослинництва;	23	66
9. відрахування на соціальні заходи;	23	65
10. Амортизація необоротних активів;	23	13
11 Витрати на ремонт основних засобів;	23	23
12.Орендна плата за паї та інші земельні ділянки;	23	84
13. Відшкодування платежів зі страхування майна, врожаю та окремих категорій комбайнів.	23	84
Витрати на врожай поточного року розподіляються на окремі культури.	23	23
Поточні біологічні активи рослинництва, оцінені за справедливою вартістю, визначені та збільшені на дату балансу.	21	23
Визнається на різниці між справедливою вартістю продукції рослинництва та понесеними на неї витратами:		
1 .Дохід від первісного визнання продукції рослинництва;	23	71
2.Витрати від первісного визнання продукції рослинництва;	80	23
Списано поточні біологічні активи рослинництва на початок збирання врожаю.	23	21

Аналізуючи дані бухгалтерського обліку трьох років (2020 – 2023 рр.), виявляється, що сільськогосподарське підприємство в галузі рослинництва спеціалізується на вирощуванні таких сільськогосподарських культур як:

- зернові та зернобобові культури: озима пшениця, злакова кукурудза, озиме жито та ін.;
- кормові культури: кукурудза на силос; трава на сіно, силос і силос.
- овочі: картопля, капуста різних сортів, ріпа і морква.

Типова кореспонденція рахунків-фактур для продажу цих товарів наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків по оприбуткуванню продукції рослинництва

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Оприбутковано повноцінне зерно озимої пшениці за справедливою собівартістю	27	23
2. Оприбутковано використовувані зерновідходи (50% вмісту зерна пшениці)	27	23
3. Різниця між справедливою вартістю та собівартістю виробництва продукції рослинництва відображає: - витрати на виробництво перевищують справедливую вартість - витрати на виробництво нижчі за справедливую вартість	80 23	23 71
4. Зі зібраного врожаю отримано сільськогосподарську продукцію, насіння та розсаду, а також корми для тварин	27	23
5. Використано (згодовано) зелену масу (корми) шляхом випасу на ній ВРХ	23	23

Результати наведені у таблиці 2.4 „Оприбуткування продукції рослинництва у «Городенкаплемсервіс». І хоча сьогодні господарство спеціалізується на тваринництві, а саме на розведенні великої рогатої худоби та свиней, все ж пріоритетне місце у його виробничому процесі займають види сільськогосподарських культур. Як видно з таблиці, спочатку беремо озиму пшеницю, кукурудзу на силос і кукурудзу на зерно. Овочівництво не є суттєвим у системі сільськогосподарського виробництва, оскільки діяльність у цій галузі, як і у тваринництві, є дуже трудомісткою та потребує великих ресурсів. З цієї причини керівництво було змушене обирати між розширенням вирощування овочів та вирощуванням великої рогатої худоби та свиней, віддаючи перевагу останньому.

З даних таблиці 2.4 можна зробити висновок, що у 2022 році господарство значно скоротило діяльність у рослинництві.

Тваринництво є основним напрямком діяльності «Городенкалемсервісу». В господарському процесі господарство надає великого значення таким галузям тваринництва, як скотарство, свинарство, конярство.

Витрати на здійснення цієї діяльності розподіляються за галузями та видами виробництва. Тваринництво характеризується рівномірним і передбачуваним виникненням витрат виробництва і рівномірним надходженням продукції цього виробництва. Проте аналітичний розрахунок витрат на тваринництво здійснюється за основними видами продукції, групами тварин та основними статтями витрат [2, с.47].

Таблиця 2.4

Оприбуткування продукції рослинництва у «Городенкалемсервіс»

Назва сільськогосподарських культур	Загальна площа збору урожаю, га		Одержано врожаю у початковій оприбуткованій вазі, ц	
	2021	2022	2021	2022
1 .Пшениця озима	40	15	1480	650
2.Кукурудза на зерно	10	-	430	-
3.Кукурудза на силос	20	-	7500	-
4.Жито озиме	-	5	-	152
5.Трави на сіно, сінаж, силос	0,26	0,5	500	990
6.Картопля	1	1	230	300
7. Капуста	1	0,5	500	250
8.Столові буряки	4,55	-	610	-
9.Столова морква	2	0,3	300	95

Предметом обліку витрат у тваринництві можуть бути різні види тварин (велика рогата худоба, свині, коні, вівці) або їх однорідні групи (корови, бугаї-плідники, тварини на племінній відгодівлі та ін.).

Групування цих об'єктів для цілей аналітичного обліку показано на рис. 2.3.

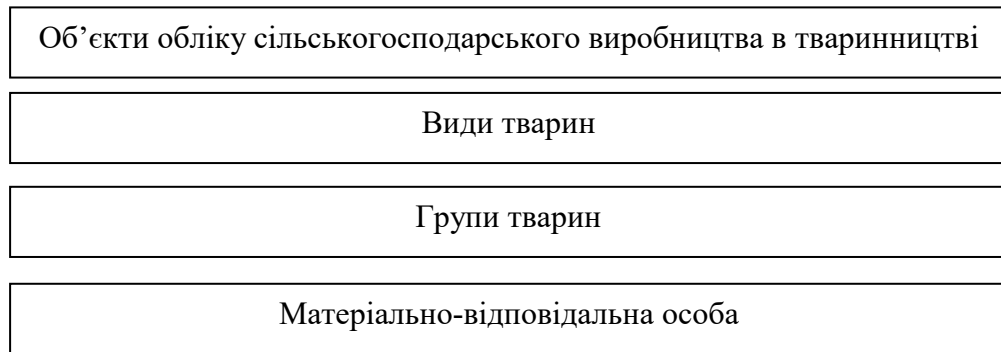

Рисунок 2.3 Групування об'єктів обліку витрат в тваринництві

До статті «Заробітна плата та відрахування на соціальні заходи» включаються розміри основної та додаткової заробітної плати, а також доплат до цієї заробітної плати працівників, безпосередньо зайнятих у виробництві продукції тваринництва.

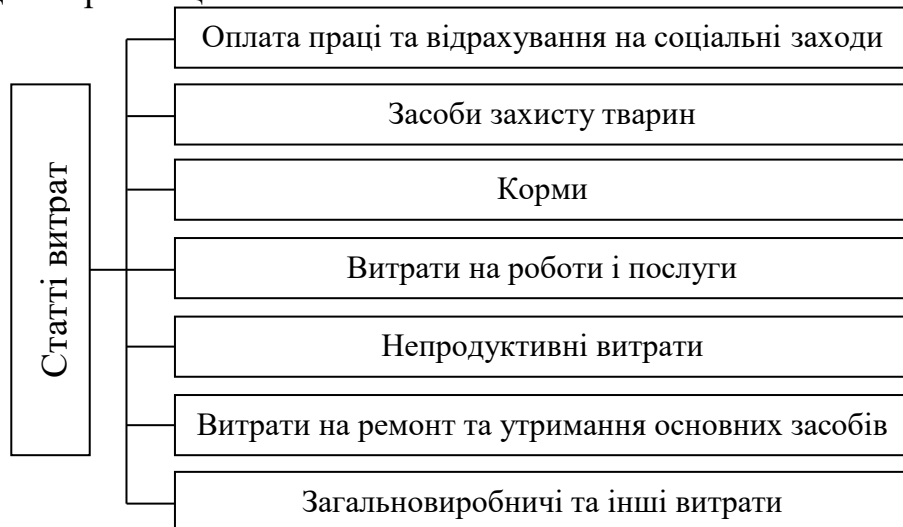

Рисунок 2.4 Основні статті витрат в тваринництві

Відомості про калькуляцію за статтею «Загальновиробничі та інші витрати» містять ряд первинних та зведених документів, у тому числі розрахункові відомості, договори оренди, товарні чеки, накладні для внутрішньогосподарських потреб, бухгалтерські довідки та інші документи, в яких наводяться суми за вказані вище витрати.

Кореспонденцію розрахункових рахунків з обліку витрат у тваринництві наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку з обліку витрат в тваринництві «Городенкаплемсервіс»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Віднесено витрати на виробництво в: тваринництві:		
1. Закуплені корми;	23	208
2. Корми власного виробництва;	23	27
3. Корми, згодовані на випасі ВРХ;	23	23
4. Закуплені біопрепарати, медикаменти, інші засоби захисту тварин;	23	20
5. МШП, спецодяг та спецвзуття працівників тваринництва;	23	22
6. Роботи, послуги виробничого характеру сторонніх організацій;	23	63
7. Роботи та послуги власних допоміжних виробництв;	23	23
8. Оплата праці працівників тваринництва;	23	66
9. Відрахування на соціальні заходи;	23	65
10. Амортизація основних засобів;	23	13
11. Витрати на ремонт основних засобів;	23	23
12. Витрати на утримання літніх загонів;	23	39
13. Витрати на приготування кормів;	23	23
14. Загальновиробничі і інші витрати;	23	84
15. Погашення платежів зі страхування майна, тварин та окремих категорій робітників тваринництва;	23	84

Кореспонденція проводок бухгалтерського обліку що стосується оприбуткування продукції тваринництва подана в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків по оприбуткуванню продукції тваринництва

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Цілі продукти тваринного походження обліковуються за справедливою вартістю мінус очікувані витрати на місці продажу;	27	23
2. Гній збирали і вносили в ґрунт як добриво під вирощування сільськогосподарських культур;	23	23
3. Відображено приплід тварин на суму справедливої вартості;	21	23

Різниця між справедливою вартістю та витратами, пов'язаними з наймом молодих людей, показана:	80	23
- Витрати на виробництво перевищують справедливую вартість		
- Витрати на виробництво нижчі за справедливую вартість	23	71

Результати збереження продукції тваринництва та в цілому діяльність господарства в галузі тваринництва відображаються у щорічному звіті до органів статистики «Стан тваринництва».

Використовуючи інформацію з оперативних звітів до служби статистики «Стан тваринництва», наведемо основні показники діяльності «Городенкалемсервіс» за основним напрямом його виробництва (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Виробництво продукції тваринництва у «Городенкалемсервіс»

Назва показника	Одиниця виміру	Роки		
		2020	2021	2022
1.Реалізовано на забій (у живій масі) ВРХ	Ц	-	163	-
Зреалізовано на забій (у живій масі) свиней	Ц	-	-	9
3.Надосно молока від корів молочного стада	Ц	830	898	1312
4. Народи лося телят	Ц	57	45	40
5.Жива маса одержаного приплоду телят	Ц	16	11	7,16
6. Народи лося поросят	Ц	28	21	41
7.Жива маса одержаного приплоду поросят	Ц	0,4	0,3	0,68
8.Одержано приросту від вирощування ВРХ	Ц	125	102	150
9.Одержано приросту від вирощування свиней	Ц	96	85	110
10.Одержано побічної продукції - гною	Ц	249	330	412
11. Продано населенню ВРХ, включаючи продаж молодняку на ринку (у живій масі)	Ц	182	107	8
12. Продано населенню свиней, включаючи продаж молодняку на ринку (у живій масі)	Ц	45	60	1

З наведених у таблиці показників можна зробити висновок, що в господарстві спостерігається чітка тенденція до підвищення ефективності виробництва молока, яловичини та свинини. Господарство з кожним роком реалізує на забій все менше великої рогатої худоби та свиней, тому поголів'я тварин, особливо дійного стада, збільшується.

Витрати на придбання під час продажу чи іншого вибуття сільськогосподарської продукції — це її вартість, за якою вона первісно

обліковувалася та обліковувалася до моменту вибуття. Розрахунок собівартості продукції даного господарства відображається в калькуляції (бухгалтерській довідці) собівартості продукції.

Приклад кореспонденції між рахунками обліку реалізації та іншого вибуття сільськогосподарської продукції наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Кореспонденція рахунків по реалізації (вибутті) продукції господарства

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Продаж сільськогосподарської продукції::		
	- у розмірі витрат на реалізацію	84	27
	- на суму доходу від реалізації	36	70
2	Видача сільськогосподарської продукції працівникам підприємства в рахунок заробітної плати:		
	- дорівнює собівартості виробу	84	27
	- на суму до виплати працівникам	66	70

Виробництво цього господарства має таку відмітну особливість, що отримана в результаті його господарської діяльності продукція не тільки реалізується споживачам, але й у великих кількостях споживається всередині підприємства для повторення виробничого процесу. Тому що в рослинництві така продукція, як зерно йде на посів, а в тваринництві списується молоко для напою телят тощо. Так само рослинні продукти використовуються в тваринництві як корм, а гній, побічний продукт тваринництва, як органічне добриво для рослин.

Дохід фермерського господарства - це збільшення економічної вигоди у вигляді доходу від активів від реалізації готової продукції, товарів, від виконання робіт і послуг, від його страхової діяльності, за винятком витрат на повернення готової продукції, товарів та інших відрахувань від доходу покупця.

Дані про доходи сільського господарства формуються в бухгалтерському обліку та враховуються у фінансовій звітності на підставі Положення

(стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 290 [27, с. 388].

Дія цього положення не поширюється на доходи від сільського господарства, пов'язані з:

- продаж цінних паперів;
- умови договорів оренди;
- умови договорів про надання послуг;
- дивіденди, отримані в результаті фінансових інвестицій і обліковуються за методом участі в капіталі;
- страхова діяльність господарства;
- зміни справедливої вартості фінансових активів і фінансових зобов'язань фермерського господарства та продаж або ліквідація цих активів і зобов'язань;
- зміни вартості оборотних активів;
- облік та зміни справедливої вартості біологічних активів, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю та обліком сільськогосподарської продукції.

Критерії визначення доходу, зазначені в П(С)БО 15 «Дохід», застосовуються окремо для кожної операції. Однак кращий результат досягається шляхом застосування цих критеріїв до окремих елементів операції або до двох операцій одночасно, якщо це очевидно з характеру певних економічних операцій.

Дохід, визначений від звичайної діяльності сільськогосподарського підприємства, для цілей бухгалтерського обліку поділяється на такі групи:

- Доходи (надходження) від реалізації сільськогосподарської продукції (виконання робіт, надання послуг);
- Інші операційні доходи;
- Фінансові надходження;
- Інші прибутки.

У таких випадках, як обмін продуктами, товарами чи наданими послугами чи іншими активами, які за визначенням є ідентичними та мають однакову справедливу вартість, дохід не визначається.

Дохід, пов'язаний з наданням послуг господарством, визначається виходячи зі ступеня завершеності надання послуг на дату балансу, але лише за умови, що результат цієї діяльності можна достовірно оцінити. Все це робиться з цієї точки зору, такі умови, як можливість достовірної оцінки доходу, ймовірність отримання економічної вигоди від надання послуг, можливість достовірного розрахунку суми коштів, понесених у процесі надання послуг, та необхідні для їх забезпечення витрати.

Ступінь завершеності процесу обслуговування в бізнесі оцінюється наступним чином:

- дослідження проведених робіт (наданих послуг);
- визначення питомої ваги обсягу послуг, що надаються в даний момент часу, по відношенню до загального обсягу послуг, запланованих господарством;
- визначення питомої ваги витрат, які будуть здійснені у зв'язку з наданням послуг господарством, по відношенню до очікуваного загального рівня витрат. Сума витрат, понесених на певну дату, складається лише з сум витрат, які точно відповідають обсягу послуг, наданих на цю дату.

У разі якщо виручка (виручка) від надання послуг господарством не може бути достовірно визначена та відсутня впевненість у відшкодуванні понесених витрат, облік доходу не ведеться, а понесені витрати обліковуються як витрати у період звітності.

Визначений дохід (оборот) від реалізації виробленої фермерським господарством продукції, від виконаних ним робіт чи наданих ним послуг не коригується на суму відповідних сумнівних або невігідних вимог [39, с. 13].

У випадках, коли облікований у бухгалтерському обліку дохід не відповідає критеріям визнання доходу, встановленим П(С)БО 15, його необхідно виключити із загального доходу та відредагувати зроблені раніше записи. При цьому необхідно відновити собівартість виробництва готової продукції чи товарів, виконаних робіт і наданих послуг [17, с. 391].

Облік доходів сільського господарства необхідний для визначення різниці між отриманими доходами та витратами, понесеними в його виробничо-господарській діяльності. Оскільки ця різниця визначає фінансові результати підприємства. Це прибутки або збитки від реалізації та обміну сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, виконання робіт і послуг, від реалізації матеріальних цінностей, основних засобів, допоміжного виробництва або від іншої діяльності.

Для обліку доходів і результатів діяльності в плані робочих рахунків існують рахунки і субрахунки 7 класу, на яких відображається інформація про доходи від господарської діяльності підприємства, а також від надзвичайних подій. До них відносяться рахунки:

- 70 „Доходи від реалізації”, в розрізі якого відкривають такі субрахунки:
 - 701 „Дохід від реалізації готової продукції”;
 - 702 „Дохід від реалізації товарів”;
 - 703 „Дохід від реалізації робіт і послуг”.
- 71 „Інший операційний дохід”, який містить такі субрахунки:
 - 718 „Одержані гранти та субсидії”;
 - 719 „Інші доходи від операційної діяльності”.
- 74 „Інші доходи”, в розрізі наступних субрахунків:
 - 742 „Дохід від реалізації необоротних активів”;
 - 745 „Дохід від безкоштовно одержаних активів”;
 - 746 „Інші доходи від звичайної діяльності”.
- 79 „Фінансові результати”.

За кредитом цих рахунків у звітному році відображається сума загального доходу, включаючи суму непрямих податків та обов’язкових платежів (таких як ПДВ, акцизний збір), що входять до ціни реалізації, за дебетом – місячна сума непрямих податків та обов’язкових платежів, щомісячне або річне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати» [9, с. 15].

У таблиці 2.9 наведена кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку основних доходів в «Городенкалемсервіс».

Таблиця 2.9

**Кореспонденція рахунків з обліку доходів і фінансових результатів
«Городенкаплемсервіс»**

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Дохід від реалізації продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг		
1.1.Виручка від реалізації готової продукції господарством	30,31,36	701
1.2.Виручка від реалізації товарів господарством	30,31,36	702
1.3.Виручка від надання послуг господарством	30,31,36	703
1.4.Відображено ПДВ	701,702, 703	64
1.5.Списано доходи на фінансові результати	701,702, 703	79
Інші операційні доходи		
2.1.Дохід від отримання грантів і субсидій	48	718
2.2.Інші доходи від операційної діяльності	20, 22, 26, 37	719
Інші доходи		
3.1.Дохід від реалізації необоротних активів	30,31,36, 37	42
3.2.Дохід від безоплатно отриманих активів	20, 30,31	745
3.3.Інший дохід від звичайної діяльності господарства	20, 30,31,37	746
3.4.Списано інші доходи на фінансові результати	74	79

Шляхом узагальнення результатів первинного обліку для відображення процесу реалізації доходів і результатів сільськогосподарської діяльності підприємства відображаються основні показники сільськогосподарської діяльності та реалізації сільськогосподарської продукції.

Інформація, узагальнена в обліку доходів, використовується для складання звіту про фінансові результати (ф. № 2-м). Порядок складання звіту з використанням даних окремих рахунків з обліку доходів від господарської діяльності наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

**Використання бухгалтерських рахунків з метою відображення доходів у
Звіті про фінансові результати (форма № 2-м)**

Звіт про фінансові результати (форма № 2-м)		Код рахунків
Вид доходів	Код рядка	
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	70

Інші операційні доходи	070	71
Інші доходи	050	74
Фінансові результати від звичайної діяльності	070-120	79
Чистий прибуток (збиток)	130-140	79

Згідно інформації звітів можна узагальнити та порівняти дані про доходи які отримало господарство протягом трьох років (див. таблицю 2.11).

Таблиця 2.11

Отримані доходи від реалізації продукції та за рахунок державної допомоги

Вид доходів	Реалізовано центнерів			Чистий дохід (виручка від реалізації), грн.		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1 .Реалізація продукції рослинництва, всього	X	X	X	-	33700	60232
-в тому числі картопля	-	40	215	-	2800	30960
-овочі	-	490	194	-	30900	29272
2.Реалізація продукції тваринництва, всього	X	X	X	406533	557880	367128
- в тому числі ВРХ	181	231	7	168844	259062	8320
- свині	45	65	10	69881	82352	22160
- молоко	652	691	1134	167808	216466	336648
3.Бюджетна підтримка ФГ	X	X	X	60000	-	2250
- дотації на підтримку рослинництва	X	X	X	-	-	2250
- дотації на розвиток тваринництва	X	X	X	60000	-	-
Всього доходів по даних пунктах:	X	X	X	466533	591580	429610

З даних цієї таблиці можна зробити наступні висновки, що найбільший дохід господарство отримало від реалізації молока в рамках своєї діяльності. Зокрема, виручка від реалізації молока у 2022 році становила 78% від суми надходжень від реалізації та дотації. Хоча у 2021 році господарство мало хороший дохід від реалізації овочів та м'яса, у 2022 році ситуація змінилася на користь картоплі та молока.

Відомо, що у 2021 році продали 490 тонн овочів. вартістю 30 900 грн., тоді як у 2022 році продали 194 грн. (40% до 2021 року) на суму 29 272 грн. (95% порівняно з 2021 роком). Це означає, що у 2022 році ціни на овочі зросли приблизно в 2,5 рази.

2.3 Особливості фінансової звітності у діяльності фермерських господарств

Під фінансовою або бухгалтерською звітністю розуміється набір форм звітності, складених на основі даних бухгалтерського обліку, у яких є інформація про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період, з метою отримання цієї інформації від користувача [10, с 22].

Основні вимоги до фінансової звітності містяться в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженому наказом Міністерства фінансів України, яке визначає мету, зміст та принципи формування фінансової звітності, а також вимоги щодо виявлення та розкриття його елементів. Норми, встановлені П(С)БО 1, поширюються на річну звітність юридичних осіб будь-якої форми власності, за винятком банків та бюджетних установ.

Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва (юридичних осіб, визнаних такими відповідно до законодавства), до яких належить наше господарство, характеризується скороченим складом за показниками. У її склад входить лише:

- Балансу, форма №1-м;
- Звіту про фінансові результати, форма №2-м.

Баланс відображає активи, зобов'язання та власний капітал агрохолдингу на відповідну звітну дату. Сума активів у балансі повинна дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу.

Основні аспекти та порядок складання фінансової звітності досліджуваного фермерського господарства визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 07.09.2021 р. № 39. У цьому Положенні перераховані необхідні форми фінансової звітності, затверджені Міністерством фінансів України за погодженням з Державним комітетом статистики України.

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Операційний баланс складається на кінець останнього дня звітного періоду.

Проміжні звіти, особливо місячні, квартальні звіти, звіти за певний період формуються наростаючим підсумком з початку звітного року.

Фінансова звітність господарства складається відповідно до визначених правил її складання, що містяться у статті 4 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" та Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", зокрема.:

- автономія господарства, тобто фермерське господарство діє як окрема від власників юридична особа, тому особисте майно та зобов'язання власників не можуть бути відображені у фінансовій звітності;

- безперервність сільськогосподарської діяльності, яка передбачає оцінку активів і зобов'язань агрохолдингу на основі припущення, що його діяльність буде продовжуватися;

- періодичність, яка передбачає розподіл господарської діяльності на певні періоди з метою складання річної звітності;

- історична (фактична) собівартість, тобто оцінка активів за собівартістю продукції;

- нарахування та розподіл доходів і витрат, відповідно до якого для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, понесеними для досягнення цих доходів;

- повна відкритість, згідно з якою фінансова звітність повинна відображати всю інформацію про результати економічних процесів і подій, які можуть вплинути на рішення, що приймаються на основі їх даних;

- порядок, у якому суб'єкт господарювання продовжуватиме застосовувати обрану облікову політику;

- застереження, відповідно до якого методи оцінки, що використовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати недооцінці зобов'язань і витрат, а також переоцінці сільськогосподарських багатств і доходів;

- перевага сутності над формою, що вимагає, щоб операції фіксувалися за їхньою суттю, а не лише за юридичною формою;

- єдина валютна одиниця, що означає, що вимірювання та узагальнення економічної діяльності у їхніх фінансових звітах має здійснюватися в єдиній валютній одиниці [20, с. 826].

Щоб створити зрозумілу користувачам фінансову звітність, бухгалтер сільськогосподарства повинен надати дані про:

- господарство - ця інформація містить назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства, короткий опис основної діяльності підприємства, назву адміністративного органу, якому підпорядковується підприємство, та середню кількість його працівників протягом звітного періоду;

- звітна дата та звітний період – дата збору звітних показників або зазначається охоплений період;

- валюта звітності та одиниця її виміру - якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, бухгалтер розкриває причини цього та використані способи переведення фінансової звітності з однієї валюти в іншу;

- необхідна інформація за звітний період та за аналогічний період попереднього року;

- облікова політика підприємства та її зміни – підприємство показує обрані принципи обліку, що характеризують принципи оцінки статей звітності та методи обліку окремих статей звітності;

- припинення відповідної діяльності;

- обмеження власності на сільськогосподарські активи;

- виявлені помилки у звітах минулих років та внесені корективи;

- переоцінка цих статей фінансової звітності;

- інша інформація, яка підлягає оприлюдненню згідно з нормативно-правовими актами (стандартами) [41, с.28].

Перед формуванням фінансової звітності йде підготовча робота, відображена в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Проведення заходів перед формуванням фінансової звітності

Підготовчі заходи перед формуванням фінансової звітності	
Назва заходу	Деталі проведення заходу
1.Перевірка відповідності підсумків аналітичного і синтетичного обліку.	Звірка суми залишків аналітичних рахунків, відкритих у розділі синтетичних рахунків, із залишком відповідного синтетичного рахунку. Звірка сум оборотів за дебетом і кредитом одних і тих же рахунків.
2.Інвентаризація майна господарства і його фінансових зобов'язань.	Достовірність статей балансу має бути підтверджена результатами інвентаризації активів, розрахунків і зобов'язань холдингу.
3.Виправлення помилок в обліку, що були виявлені в ході підготовки.	Виправлення помилок у звітних даних поточного та попередніх років здійснюється у фінансовій звітності, що складається за звітний період, у якому виявлено помилки.
4. Обчислення і нарахування податків і платежів до бюджету.	
5.Підсумування і закриття рахунків з обліку доходів і витрат господарства.	
6. Порівняння даних фінансової звітності з відповідними показниками за аналогічний звітний період попереднього року.	

В цілому правильно сформована фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів на такий рахунок:

- участі в капіталі господарства;
- ефективності та якості управління;
- здатності господарства в пору покривати свої зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань господарства;
- вирахування суми дивідендів, що підлягають виплаті;
- регулювання функціонування господарства;
- прийняття інших рішень.

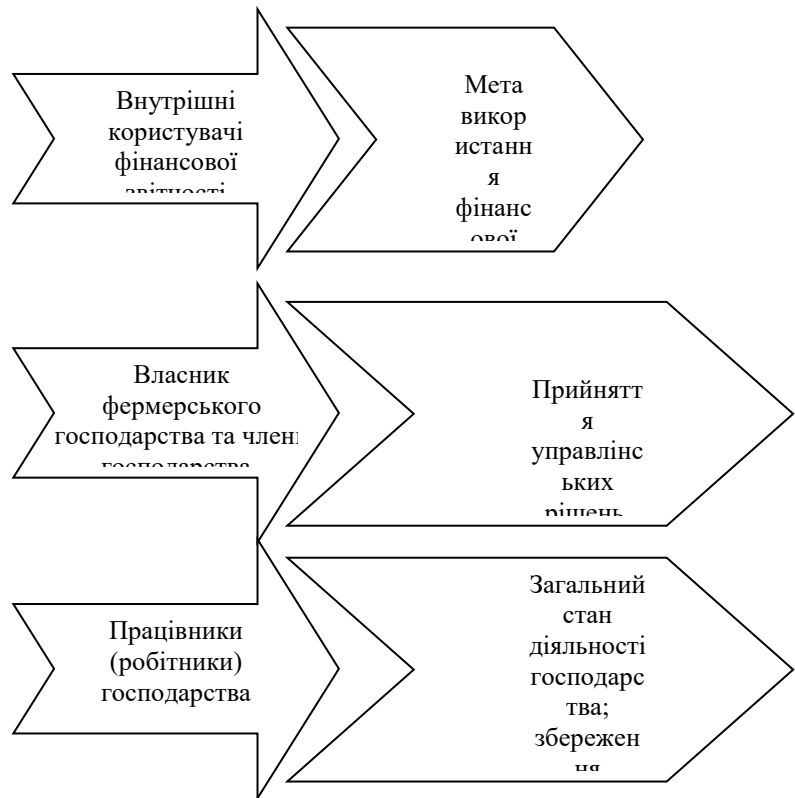

Рисунок 2.5 Внутрішні користувачі і їх мета використання фінансової звітності

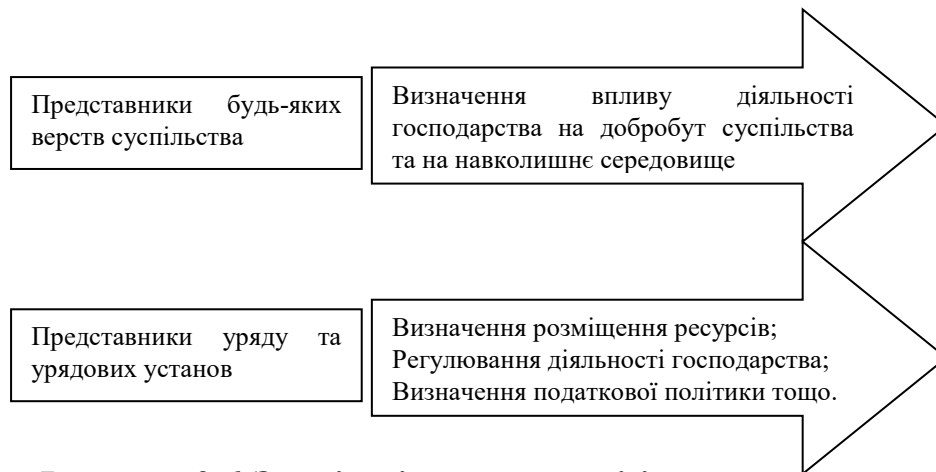

Рисунок 2.6 Зовнішні користувачі і їх мета використання фінансової звітності

Рах. 792 «Результат фінансових операцій» використовується для відображення фінансових результатів отриманих від виконання фінансових операцій на підприємстві за звітний період.

Таблиця 2.13

**Визначення фінансового результату від операційної діяльності
Господарства «Городенкаплемсервіс»**

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021/2022	
				ти с. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	1753,5	2881,2	2410,4	-470,8	-16,34
Собівартість реалізованої продукції	1064,4	1457,9	1179,2	-278,7	-19,12
Разом доходи	1771,9	2897,3	2417,8	-479,5	-16,55
Інші операційні доходи	13,2	5,5	7,0	1,5	27,27
Інші доходи	5,2	10,6	0,4	-10,2	-96,23
Інші операційні витрати	360,2	692,9	889,7	196,8	28,40
Інші витрати	11,2	8,8	-	-8,8	-
Разом витрати	1435,8	2159,6	2068,9	-90,7	-4,20
Податокна прибуток	60,5	132,8	62,8	-70	-52,71
Чистий прибуток	275,6	604,9	286,1	-318,8	-52,70

Чистий прибуток діяльності за 2022 рік у Господарства «Городенкаплемсервіс» становить 286,1 тис. грн., що в порівнянні з 2021 роком зменшився на 52,7 % або на 318,8 тис. грн. Основною причиною зменшення фінансових результатів стало зниження обсягів реалізації продукції на 19,2 %, що становить 278,7 тис. грн., а також попри загальне зниження витрат на 90,7 тис. грн., витрати на одиницю реалізованої продукції зросли на 14,2 %. Таким чином, на досліджуваному підприємстві потрібно розробити ряд заходів, спрямованих на стимулювання ефективності реалізації продукції та зменшення витрат.

Основною функцією обліку є забезпечення об'єктивною інформацією про стан господарюючого суб'єкта у певний період часу. До основної інформації можна віднести величину отриманого прибутку (збитку), суми відповідному витрат та доходів від різних видів діяльності тощо. Основні фінансові показники діяльності підприємства відображаються у звіті про фінансові результати, де відображається основні елементи – доходи та витрати.

Розрахунок прибутку – основна складова облікового процесу, оскільки. прибуток використовують як базу для розрахунку податку на прибуток, та як основний показник, що характеризує результативність господарської діяльності суб'єкта господарювання. А на великих підприємствах виступає критерієм для розрахунку дивідендних виплат, та як основний фактор що використовується для встановлення рівня заробітної плати працівників та винагород управлінського персоналу.

Основними елементами у процесі формування прибутку підприємства є його доходи та витрати. У системі бухгалтерського обліку передбачено основні принципи та правила розрахунку та оцінки доходів, витрат і визначення фінансових результатів. Проте для ефективного функціонування підприємства, необхідно застосовувати додаткові елементи фінансового та управлінського обліку для прийняття управлінських рішень та вирішення поточних практичних завдань.

Висновки до 2 розділу

Облікова політика є одним з елементів державного регулювання бухгалтерського обліку. Вона формується на державному рівні та розробляється компетентними державними органами на прикладі методів, принципів і процедур бухгалтерського обліку. При розробці облікової політики звертається увага на вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, відображені в пунктах 14-17 П(С)БО 1, а також методи і заходи, передбачені іншими П(С)БО. Норми і стандарти, встановлені законодавчими актами України.

Облік витрат на виробництво продукції повинен забезпечувати ефективне, достовірне і повне отримання інформації про кількість і вартість одержаної продукції (виконаних робіт і наданих послуг), трудові, матеріальні та фінансові витрати на виготовлення продукції підприємства в цілому, за його окремими структурними підрозділами забезпечити контроль за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також за обсягом виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг) у натуральній і грошовій формі.

Головною галуззю підприємства «Городенкаплемсервіс» є тваринництво. У господарському процесі господарство спрямовує свою діяльність на такі галузі тваринництва, як скотарство та свинарство.

РОЗДІЛ ІІІ АНАЛІЗ СТАНУ І ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ГОРОДЕНКАПЛЕМСЕРВІС»

3.1. Аналіз виробництва продуктів господарства «Городенкаплемсервіс»

Як відомо з попередніх питань, «Городенкаплемсервіс» проводить свою господарську діяльність разом у двох галузях – рослинництві і тваринництві. Тому, для більш зрозумілої картини, дослідимо аналіз виробництва продукції окремо кожну з цих двох галузей.

Величина валового збору продукції рослинництва залежить насамперед від розмірів виробничих площ, які використовуються господарством, структури цих площ і площ посівів сільськогосподарських культур.

До продуктивних земель належать рілля та землі, посіяні сільськогосподарськими культурами, природні сіножаті та пасовища, багаторічні плодові насадження.

Залежно від деяких умов поведінка ферми щодо виробництва може змінюватися. Наприклад, за підвищеного попиту основна увага приділяється пошуку резервів і можливостей збільшення обсягів виробництва, а в сучасній ситуації – значного насичення ринку – прогноз попиту став основою для обґрунтування виробничої програми господарства. Тому виникає необхідність розробки альтернативних рішень управління виробництвом продукції, їх порівняння та вибору найбільш раціональних рішень, а також аналізу та контролю за результатами їх реалізації.

Розглянемо аналіз одного з таких рішень і зокрема виконання програми рослинництва (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Аналіз виконання виробничої програми по рослинництву
«Городенкаплемсервіс»**

Назва культури	Посівна площа, га		Врожайність, ц/га		Валовий збір, ц		Валовий збір з фактичних площ при плановій врожайності, Ц	Відхилення (+;-) від плану з валового збору продукції			В тому числі за рахунок зміни			
	2021	2022	2021	2022	2021	2022		Ц	Ціна 1 Ц, грн.	на суму, тис. грн.	Площ посіву		врожайності	
											Ц	тис. грн.	ц	тис. грн.
Пшениця озима	40	15	37	43,3	1480	650	555	-830	300	-249,0	-925	-277,5	+95	+28,5
Кукурудза на зерно	10	-	43	-	430	-	-	-430	250	-107,5	-430	-107,5	-	-
Кукурудза на силос	20	-	375	-	7500	-	-	7500	10	-75,0	-7500	-75,0	-	-
Жито озиме	-	5	-	0,4	-	152	-	+152	300	+45,6	-	-	+ 152	+45,6
Трави на сіно та сінаж	0,26	0,5	1923	1980	500	990	961,5	+490	70	+34,3	+461,5	+32,3	+28,5	+2,0
Картопля	1	1	230	300	230	300	230	+70	144	+10,1	-	-	+70	+ 10,1
Капуста	1	0,5	500	500	500	250	250	-250	160	-40,0	-250	40,0	-	-
Столові буряки	4,55	-	134	-	610	-	-	-610	104	-63,4	-610	-63,4	-	-
Столова морква	2	0,3	150	317	300	95	45	-205	200	-41,0	-255	-51,0	+50,1	+ 10,0
Разом по рослинництву, тис. грн.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	485,9	X	-582,1	X	+96,2

Структуру ділення землі та частину посівних угідь окремих сільськогосподарських культур відображено на малюнку 3.1 та малюнку 3.2.

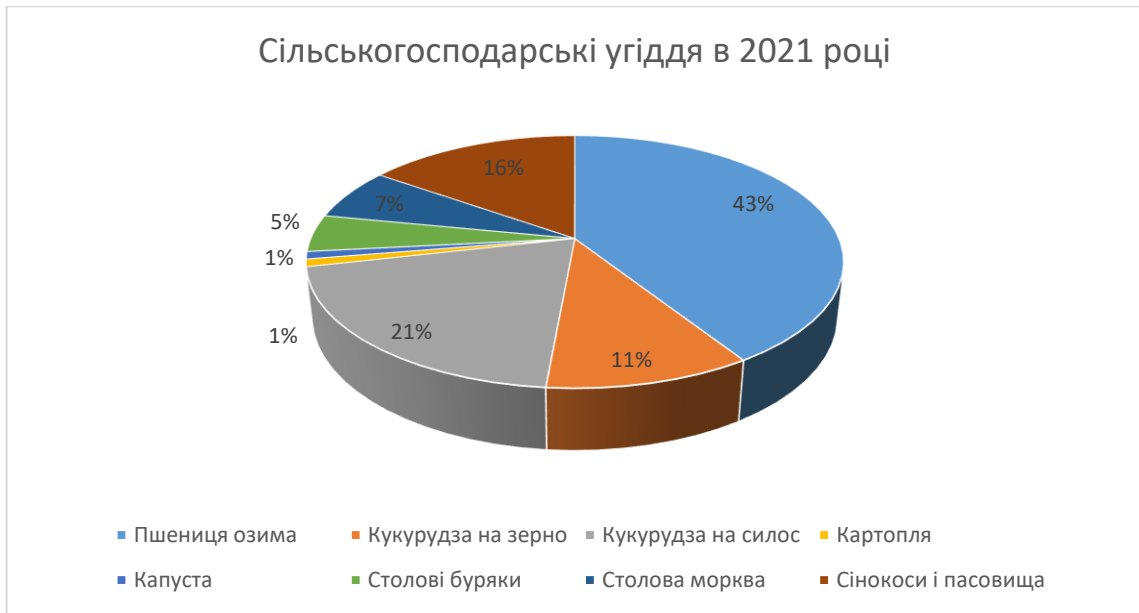

Рисунок 3.1 Структура розподілу сільськогосподарських угідь під посіви сільськогосподарських культур у 2021 році

Рисунок 3.2 Структура розподілу сільськогосподарських угідь під посіви сільськогосподарських культур у 2022 році

Аналізуючи виконання плану посівних площ сільськогосподарських культур, спостерігають за тим, як у господарстві виконується програма переведення малопродуктивних земель у продуктивні, шукаються резерви збільшення посівних площ за рахунок освоєння нових земель і перелогів, а також визначає питому вагу посівної площі в складі ріллі. Враховуючи дані, наведені на рисунках вище, можна зробити висновок, що частка ріллі зросла, а частка пасовищ зменшилася на 5%.

Таблиця 3.2

Порівняльна характеристика складу, структури земельних угідь та посівних площ сільськогосподарських культур

Показники	За 2021 рік	За 2022 рік	Відхилення (+;-)	
			Абсолютне	у %
Загальний обсяг земельних угідь, га	109,6	39,9	-69,7	63,6
Площа сільськогосподарських угідь, га	94,1	24,4	-69,7	-74,1
у тому числі:				
- рілля, га	78,6	21,8	-56,8	-72,3
у % до сільськогосподарських угідь	83,5	89,3	X	+5,8
-сінокосів і пасовищ, га	15,5	2,6	-12,9	-83,2
у % до сільськогосподарських угідь	16,5	10,7	X	-5,8
Структура посівів, у % до ріллі:				
- озимі зернові, %	50,9	91,7	X	+40,8
- ярі зернові, %	12,7	-	X	-12,7
- кормові культури, %	25,5	-	X	-25,5
- технічні культури, %	-	-	X	-
- картопля, %	1,3	4,6	X	3,3
- овочі, %	9,6	3,7	X	-5,9

Аналізуючи характеристики складу і структури земельних угідь та посівних площ на основі даних таблиці, можна дійти висновку, що як склад, так і структура цих угідь зазнали значних змін. Загальна площа зменшилася на 69,7 тис. га за рахунок скорочення площі сільськогосподарських угідь. Відповідно, змінилася і площа ріллі (на - 56,8 га) та сіножатей, пасовищ (на - 12,9 га). Такі зміни не могли залишитися непоміченими в структурі посівних площ. І якщо в структурі посівних площ збільшилася вагова частка озимих зернових та картоплі - на 40,8 % та 3,3 % відповідно, то в площі посівів інших культур відбулися масштабні обмеження.

Обсяг валової продукції тваринництва залежить від розмірів наявних у господарстві галузей і їх продуктивності на одиницю. Масштаби галузі тваринництва визначають середньорічною чисельністю сільськогосподарських тварин за певний період за статеві-віковими групами. «Городенкаплемсервіс»

веде такі галузі тваринництва, як скотарство (велика рогата худоба) та свинарство. Тому при аналізі валового виробництва корів виділимо наступні групи: дійні корови - основна продукція молоко та приплід живої маси телят і голів приплоду; молодняк і тварини на дорощуванні та відгодівлі - основною продукцією є приріст живої маси.

У свинарстві можна виділити такі групи: поголів'я свиноматок: основна продукція - поросята в голові і жива маса приплоду; молодняк свиней: основна продукція – приріст живої маси.

Продуктивність тваринництва відображають показники виходу продукції на одиницю відповідних галузей, наприклад, надій молока на корову, приплід телят на сто корів, приріст живої маси на одну голову молодняку і тварин на відгодівлі, приплід поросят на свиноматку, приріст молодняку та свиней на вирощуванні та відгодівлі на душу населення тощо.

При аналізі методом абсолютних різниць вплив зміни поголів'я на валову продукцію визначається як добуток різниці між поголів'ям і базовим показником продуктивності 1 тварини, а результат продуктивності – як добуток різниці між показниками продуктивності та фактичною кількістю тварин (див. табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз виробничої програми тваринництва «Городенкаплемсервіс»

Групи тварин і продукція	Середньорічне поголів'я, гол.			Продуктивність 1 голови, ц.			Валова продукція, ц		Відхилення по валовій продукції			У тому числі за рахунок			
	2021	2022	+;-	2021	2022	+;-	2021	2022	в ц	ціна, 1 ц/грн.	на суму, грн.	поголів'я		продуктивності	
												в ц	грн.	в ц	грн.
1 .Молочне стадо тварин, гол	74	37	-37												
молоко, ц	х	х	х	12,1	35, 5	+23 ,4	898	1312	+414	297	122958	447,7	-132967	+861,7	255925
приплід, гол.	45	40	-5	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
приплід, ц	х	х	х	0,24	0,18	0,0 6	11	7,16	-3,84	1188	-4562	-1,2	-1426	-2,64	-3136

2.Молодняк та тварини на вирощуванні (ВП - приріст, ц)	107	108	+1	0,95	1,39	+0,44	102	150	+48	1180	+56640	+0,95	+1121	+47,05	+55519
3.Поголів'я свиноматок:	4	4	-												
приплід, гол.	21	14	+20	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
приплід, ц	х	х	х	0,01	0,01	-	0,3	0,68	+0,38	-	-	-	-	-	-
4.Свині на відгодівлі (ВП - приріст свиней, ц)	97	86	-11	0,88	1,28	+0,4	85	110	+25	2216	+55400	-9,68	-21451	+34,68	+76851
5.Разом по тваринництву	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	+230436	х	-154723	х	+385159

Цей аналіз виробничої програми відображає лише її загальну оцінку.

Тому потрібен більш детальний аналіз причин зміни чисельності тварин та їх продуктивності. Тому розберемо рух тварин на фермі. За даними таблиці 3.4 зазначається, що в «Городенкалемсервіс» спостерігається активний рух та оборот худоби. Приплід телят збільшився вдвічі, а у великої рогатої худоби виведення зменшилося на 95%. Вдвічі зменшилась і кількість загибелі свиней. За підсумковими підсумками, у звітному році в порівнянні з базовим роком поголів'я великої рогатої худоби зросло на 21,6%, свиней – на 27,8%. З інформації, наведеної в таблиці, можна визначити такий важливий показник обороту худоби, як відсоток оновлення дійного стада, який визначається відношенням кількості корів, що надійшли, до початкового поголів'я дійного стада. У досліджуваній економіці за показниками за 2022 рік становить: $(10/183)100\%=5,5\%$.

Таблиця 3.4

Рух поголів'я тварин на підприємстві

Назва показника	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+;-)	
			абсолютне	у%
1.Наявність на початку року ВРХ, голів	181	145	-36	-19,9
в тому числі: корів	74	37	-37	-50
Нетелів	13	16	+3	23,1
Надійшло всього голів	55	50	-5	-9,1
в тому числі: корів	(3)	(10)	+7	+233,3

телят від приплоду	45	40	-5	-11,1
Вибуло усього голів	88	2	-86	-97,7
в тому числі: корів	40	2	-38	-95
живою вагою, всього ц	270	8	-262	-97
Падіж, усього голів	-	-	-	-
в тому числі: телят	-	-	-	-
Наявність на кінець року, голів	145	183	+38	+26,2
У % до кількості на початок року	80,1	126,2	X	+46,1
в тому числі: корів	37	45	+8	+21,6
у % до кількості на початок року	50	121,6	X	+71,6
2.Наявність на початок року свиней, голів	101	90	-11	-10,9
Надійшло всього голів	21	41	+20	+95,2
в тому числі: поросят від приплоду	21	41	+20	+95,2
Вибуло усього голів	32	16	-16	-50
Живою вагою, ц	60	10	-50	-83,3
Падіж, усього голів	-	-	-	-
в тому числі: поросят	-	-	-	-
Наявність на кінець року	90	115	+25	+27,8
У % до кількості на початок року	89,1	127,8	X	+38,7

При аналізі обороту стада ВРХ розраховується такий показник, як вихід телят на 100 корів. За даними 2022 року він становить: $(40/(37+16))100=75,5$ голів. Таким чином, можна визначити показник - відсоток неплідності корів: $(37-(40-16)/53)100\%=24,5\%$. Це свідчить про те, що очікувані результати приплоду телят не були досягнуті майже на чверть, що негативно впливає на збільшення поголів'я ВРХ та продуктивність молочного стада в цілому.

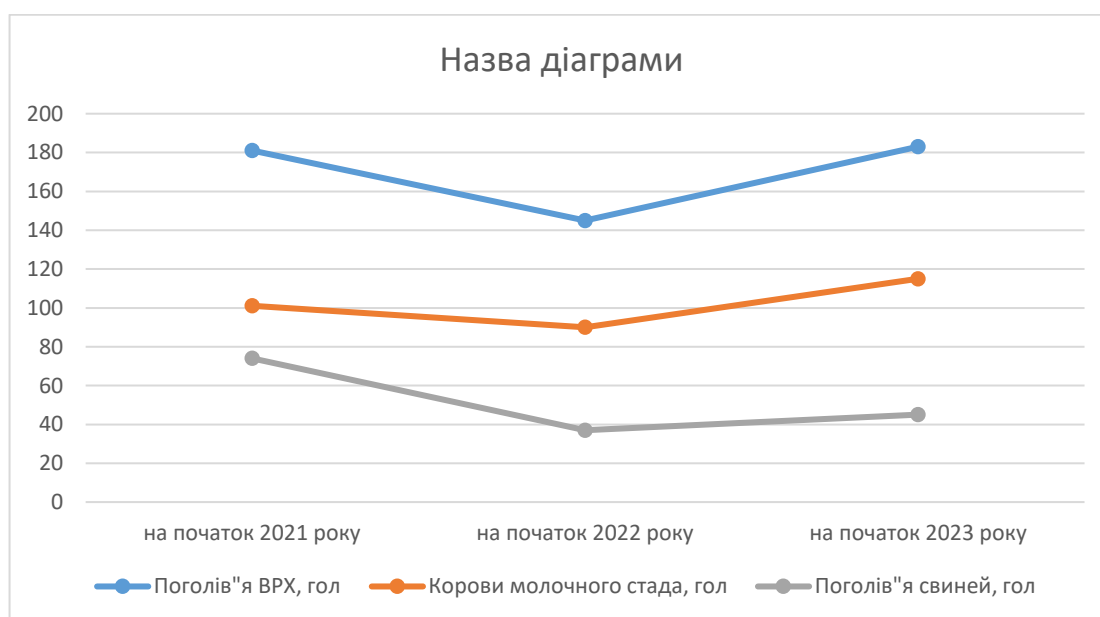

Рисунок 3.3 Динаміка результатів руху поголів'я тварин в господарстві

У таблиці 3.5 наведено аналіз виконання плану продуктивності тварин в господарстві.

Таблиця 3.5

Розрахунок показників виконання плану з продуктивності тварин

Показники продуктивності	В базисному році	В звітному році	Відхилення (+;-)	
			абсолютне	у %
Надій молока, в розрахунку на 1 корову, кг	1210	3550	+2340	+193,4
Отримано приплоду телят, в розрахунку на 100 корів, голів	52	76	+24	+46
Середньодобовий приріст ВРХ, на 1 голову, грам	260	381	+121	+46,5
Отримано приплоду поросят, на 1 свиноматку, голів	5	10	+5	+100
Середньодобовий приріст свиней, на 1 голову, грам	241	351	+110	+40

Отже, згідно з розрахунками в таблиці 3.5, господарство значно покращило показники продуктивності тварин у звітному 2022 році. Найбільше збільшився надій молока на корову - на 193,4%. Мінімальна різниця в показниках продуктивності становить +40% - на стільки збільшився середньодобовий приріст свиней.

3.2. Аналіз стану і економічної ефективності господарства «Городенкаплемсервіс»

Основним засобом діяльності приватного підприємства «Городенкаплемсервіс» є матеріально-технічна база виробництва та основа її вдосконалення та розвитку. Процес удосконалення матеріально-технічної бази на підприємстві здійснюється двома шляхами – екстенсивним та інтенсивним. Сутність екстенсивного полягає у збільшенні потенціалу основних фондів, а суть інтенсивного — у підвищенні використання наявних фондів. Недоліком екстенсивного методу є те, що значне збільшення основних фондів призводить до ускладнень технічної перебудови виробництва, що знижує ефективність його використання та можливість конверсії. З іншого боку, нові апарати, розроблені за новітніми технологіями, виявляються набагато ефективнішими за старі та краще адаптованими до конкретного виду виробництва. Проте в деяких випадках економічно доцільніше збільшити роботу наявної техніки, повністю завантажити машинно-тракторний парк, подбати про його роботу, стан тощо. Щоб прийняти правильне рішення про стан і зміни матеріально-технічної бази, керівництво підприємства повинно провести детальний аналіз у цій сфері.

Економічний аналіз у цій сфері зосереджений на таких завданнях:

- аналіз обсягу і складу основних фондів та їх відповідність вимогам передових технологій і оптимальним параметрам виробництва;
- аналіз технічного стану основних фондів, швидкість і якість його оновлення;
- аналіз використання існуючих пристроїв і ступеня їх завантаженості;
- пошук резервів поліпшення використання основних фондів;
- розрахунок виробничих і фінансових результатів у результаті поліпшення використання основних засобів.

При аналізі динаміки основних засобів використовуються коефіцієнти оновлення та вибуття.

Коефіцієнт оновлення (K_o) показує інтенсивність оновлення. Визначається як відношення вартості основних засобів, які надійшли за звітний період, до їх загальної вартості на кінець року.

Таблиця 3.6

Аналіз обсягу, структури та руху основних засобів за 2022 рік, тис. грн.

Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення (+; -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Основні виробничі засоби сільськогосподарського призначення	246,44	100	229,4	100	-17,04	-6,9
у тому числі						
- приміщення	10,4	40,2	10,4	4,5	-	-
- машини та обладнання	236,04	95,8	219,0	95,5	-17,04	-7,2
з них						
- силові машини та обладнання	209,04	88,56	192	87,67	-17,04	-8,15
- транспортні засоби	27,0	1,44	27,0	2,33	-	-
Надійшло основних засобів	18,08	0,34	-	-	-18,08	-7,34
Вибуло основних засобів	-	-	-	-	-	-
Знос основних засобів	37,6	100	18,7	49,7	-18,9	-50,3
Коефіцієнт зносу засобів	X	15	X	8	X	-7
Коефіцієнт оновлення засобів	X	7	X	-	X	-7
Коефіцієнт вибуття засобів	X	-	X	-	X	-

Отже, коефіцієнт оновлення основних засобів «Городенкаплемсервіс» становить:

$$K_o = \frac{0}{224,9} * 100\% = 0\%(3.6)$$

Коефіцієнт вибуття (K_v) показує інтенсивність вибуття основних засобів із процесу виробництва. Вираховується відношенням вартості вибутих основних засобів до їх загальної вартості на кінець року.

$$K_v = \frac{0}{229,4} * 100\% = 0\%(3.7)$$

Коефіцієнт оновлення відповідно коефіцієнту вибуття дорівнює 0, а це означає відсутність руху основних засобів.

На обсяг, склад і динаміку основних виробничих потужностей впливають такі фактори:

- стиль і особливості виробничого процесу;
- тип виробництва;
- рівень технології виробництва та спеціалізація робітників;
- тип організації виробництва.

Як видно з розрахунків таблиці 3.7, рентабельність інвестицій на 1 гривню вартості основних виробничих фондів господарства зросла на 45 коп., тобто на 12,6%. При попередній фондівдачі 3,56 грн, у 2022 році вона становила 4,01 грн. Це зумовлено як збільшенням обсягу валової продукції на 42,2 тис. грн., так і зменшенням вартості основних фондів на 17,04 тис. грн. Значно (на 237,6%) зросла забезпеченість фонду виробничою забезпеченістю 1 га ріллі за рахунок зменшення орендної площі. Фінансові ресурси працівника також зросли на 8,5%. Проте капіталомісткість продукції знизилася на 10,7%, що відображало зменшення вартості основних засобів сільського господарства.

Таблиця 3.7

Ефективність експлуатації господарством його виробничих фондів

Показники	2021 рік	2022 рік	Відношення (+;-)	
			Абсолютне	в%
1.Вартість валової сільськогосподарської продукції в порівняльних цінах, тис. грн..	878,0	920,2	+42,2	+4,8
2.Середньорічна вартість виробничих основних засобів, тис. грн.	246,44	229,4	-17,04	-6,9
3.Фондовіддача на одиницю вартості основних засобів, грн.	3,56	4,01	+0,45	+12,6
4.Фондомісткість продукції, грн.	0,28	0,25	-0,03	-10,7
5.Фондозабезпеченість виробництва на 1 га ріллі, тис. грн.	3,14	10,6	+7,46	+237,6
6.Фондоозброєність одного працівника, тис. грн.	35,2	38,2	+3,0	+8,5

Для високоефективної роботи матеріально-технічної бази в господарстві необхідно якісно проводити необхідні обсяги механізованих робіт у найоптимальніших агротехнічних умовах і з найменшими витратами.

Експлуатаційні витрати на трактори та агрегати складають значну частину собівартості сільськогосподарського виробництва. Загальна їх вартість залежить від обсягу робіт машинно-тракторного парку та вартості одиниці їх роботи. Тому при аналізі економічної ефективності сільськогосподарських виробничих підрозділів необхідно виділити два показники питомих витрат праці:

- витрати на 100 грн. вартість робіт і послуг;
- собівартість одиниці обсягу фізичної роботи, тобто довідкова норма-година.

Рівень змінних витрат залежить від стану заводу та рівня його роботи і тому може певною мірою регулюватися механіками. Кількість використаних паливно-мастильних матеріалів залежить, зокрема, від технічного обслуговування тракторів, відрегульованості їх двигунів тощо. Тому в бізнесі виникає необхідність контролювати змінну вартість кожного тягача, щоб запобігти або виправити перевитрати палива, обслуговування тощо.

Таблиця 3.8

**Аналіз собівартості робіт машинно-тракторного парку
«Городенкаплемсервіс»**

Показники	2021 рік			2022 рік			Порівняння 2022р. з 2021р.			
	Всього тис. грн.	На 100у нормо-грн. робіт, грн.	На 1 еталонну нормо-годину, грн.	Всього, тис. грн.	На 100у нормо-грн. робіт, грн.	На 1 еталонну нормо-годину, грн.	На 100у% нормо-грн. робіт, грн.	у%	На 1 еталонну нормо-годину, грн.	у%
Обсяг виконаних робіт:										
1.Вартість робіт, послуг, тис. грн.	170,0			184,0			Відхилення: +14			
2.Відпрацьовано еталонних нормо-годин	5887			6458			Відхилення: +571			
Понесені витрати:										
3.Матеріальні витрати	86,5	50,88	14,69	94,5	51,36	14,63	+0,48	+0,9	-0,06	-0,4
в тому числі:										
Паливо та мастильні матеріали	35,0	20,59	5,95	41,0	22,28	6,35	+1,69	+8,2	+0,4	+6,7

Поточний ремонт	24,9	14,65	4,52	29,7	16,14	4,60	+1,49	+10,2	+0,08	+1,8
Інші витрати	26,6	15,64	4,22	23,8	12,94	3,68	-2,7	-17,3	-0,54	12,8
4.Внески і платежі	38,5	22,65	6,54	39,1	21,25	6,05	-1,37	-6,18	-0,49	-7,5
в тому числі:										
Амортизація	37,5	22,06	6,37	18,7	10,16	2,9	-11,9	-53,9	-3,47	54,5
5.Оплата праці	45,0	26,47	7,65	50,4	27,39	7,81	+0,92	+3,48	+0,16	+2,1
Всього:	170	100	28,88	184	100	28,49	-	-	-0,39	-1,4

Розрахунок витрат та визначення собівартості роботи

машиннотракторного парку можна побачити в таблиці 3.8.

Згідно з розрахунками цієї таблиці, собівартість нормо-години у 2022 році становила 28,49 грн, що лише на 39 копійок нижче показника 2021 року. Отже, економія становить 1,4% від загальної собівартості, але були допущені додаткові витрати на енергетично - мастильні матеріали (на 6,7%). У 2022 році різко впала амортизація (на 54,5%), впали й інші витрати (на 12,8%). Дещо змінилися інші вартісні показники машинно-тракторного парку.

Загалом, якщо вивчити результати розрахунків по цій темі, можна зробити висновок, що «Городенкалемсервіс» потребує оновлення та покращення матеріально-технічної бази. Такий крок сприятиме збільшенню виробництва та покращенню якісних показників ведення господарства. Проте, якщо брати до уваги масштаби сільськогосподарського виробництва, то ефективність функціонування основних фондів знаходиться на прийнятному рівні.

3.3 Аналіз фінансових результатів та рентабельності

В сучасних ринкових умовах аграрної економіки України аналіз фінансових результатів її діяльності та її фінансового стану в цілому має велике значення для суб'єктів господарювання. Основними показниками ефективності господарської діяльності підприємства, критеріями відбору інвестиційних проектів і програм оптимізації діяльності є прибуток у всіх його формах і рентабельність. Відповідно, вони є основними об'єктами аналізу фінансових результатів економіки.

Сільське господарство приносить дохід переважно від реалізації сільськогосподарської продукції та надання послуг, пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом.

Прибуток — це частка чистого доходу (виручки), яку отримує господарство від реалізації продукції та надання послуг. Прибуток розраховується як різниця між сумою доходу від реалізації продукції або виконання робіт і надання послуг (за вирахуванням сум податку та інших відрахувань з доходів населення та позабюджетних фондів) та розмір повної собівартості реалізованої продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Зокрема, збільшення обсягів прибуткової продукції, надання виключно прибуткових послуг та виконання виключно прибуткових робіт сприяє покращенню фінансового стану господарства. Відповідно, збільшення збиткового обсягу виробництва негативно впливає на фінансовий стан підприємства. З цієї причини фінансові результати господарської діяльності підприємства слід досліджувати з урахуванням експлуатації та реалізації продукції. Оскільки обсяг продажів, рівень прибутку та рівень рентабельності залежать від діяльності господарства у сферах виробництва, маркетингу, постачання, фінансів і торгівлі.

Основні показники діяльності господарства, які відображені в Звіті про фінансові результати, подані в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Дані Звіту про фінансові результати за 2022 рік

Стаття	Код рядка	За 2022 рік, тис. грн.	За 2021 рік, тис. грн.
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	427,4	594,8
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	020	(-)	(-)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	030	427,4	594,8
Інші операційні доходи	040	-	-
Інші доходи	050	-	-
Разом чисті доходи (030+040+050)	070	427,4	594,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	080	(344,7)	(430,0)
Інші операційні витрати	090	(16,3)	(65,0)
В тому числі фіксований с/г податок	092	8,4	0,6
Інші витрати	100	(-)	(-)
Разом витрати (080+090+100)	120	(361,0)	(495,0)
Фінансовий результат до оподаткування (070-120)	130	-	-
Податок на прибуток	140	-	-
Чистий прибуток (збиток) (130-140)	150	66,4	99,8
Забезпечення матеріального заохочення	160	-	-

З наведених показників можна зробити висновок, що у звітному році відбулося значне зниження доходів, собівартості продукції та, відповідно, чистого прибутку господарства порівняно з минулим роком. Наприклад, чистий прибуток впав на 33,5%. Порівняно з минулим роком значно зросли лише витрати на фіксований сільськогосподарський податок – у 14 разів.

Крім валової виручки від реалізації продукції, робіт, послуг, господарство може одержувати й інші доходи від операційної діяльності. До них належать: доходи від реалізації оборотних активів, іноземної валюти, оперативний лізинг активів, оперативна курсова різниця за операціями з іноземною валютою, суми штрафів, пені, отримані від дебіторів, доходи від списання прострочених зобов'язань, суми субсидій тощо. Стаття «Інші операційні витрати» включає собівартість реалізованих виробничих запасів, безнадійну заборгованість, фіксовані суми сільськогосподарського податку тощо. Кінцевим результатом є чистий прибуток - результат звичайної та надзвичайної діяльності з урахуванням відрхувань від прибутку.

Рентабельність діяльності цього підприємства визначається відношенням прибутку від діяльності до загальної суми операційних витрат. У рамках аналізу ці показники порівнюються з показниками за аналогічний попередній період або з іншим визначеним показником, який служить базовим. Аналіз фінансових результатів «Городенкалемсервіс» за 2022 рік представлено в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Аналіз фінансових результатів господарства за 2022 рік

Показники	2021 рік, тис. грн.	2022 рік, тис. грн.	Відхилення, +, -	
			абсолютне	у %
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	594,8	427,4	-167,4	28,1
Інші вирахування з доходу	-	-	-	-
Чистий дохід (виручка) від реалізації	594,8	427,4	-167,4	-28,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	430,0	344,7	-85,3	-19,8
Валовий прибуток (збиток) (+;-)	+164,8	+82,7	-82,1	-49,8
Інші операційні доходи	-	-	-	-
Інші доходи	-	-	-	-
Інші операційні витрати	65,0	16,3	-48,7	-74,9
Фінансові результати від операційної діяльності (+;-)	+99,8	+66,4	-33,4	-33,5
Інші витрати	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток) (+;-)	+99,8	+66,4	-33,4	-33,5
Рентабельність операційної діяльності (фінансовий результат операційної діяльності/(собівартість реалізованої продукції + інші операційні витрати)*100%).	20,16%	18,4%	X	-1,76%

З розрахунків, представлених у цій таблиці, видно, що всі показники, які впливають на загальний фінансовий результат, мали від'ємні відхилення. Зокрема, чистий прибуток порівняно з минулим роком зменшився на 33,4 тис. грн. або на 33,5 відсотка. Відповідно, рентабельність діяльності знизилася на 1,76%, що негативно позначається на діяльності «Городенкалемсервіс». Показники рентабельності краще відображають кінцеві результати діяльності, ніж прибуток. Вони використовуються для аналізу та оцінки сільськогосподарських робіт. Висока рентабельність виробництва та вирощування продукції досягається як за рахунок зниження собівартості, так і шляхом створення ефективної цінової політики, підвищення якості вирощеної

продукції, поліпшення попиту та регулювання відпускних цін. Найкращим способом підвищення прибутковості в даний час є зниження собівартості продукції та послуг, зменшення витрат на реалізацію продукції і, відповідно, використання можливості продавати продукцію споживачам за нижчими і більш конкурентоспроможними цінами. На рівень цін, в свою чергу, впливають такі фактори, як якість продукції, ринки її збуту, рівень інфляції, умови продажу тощо. Цінова політика компанії базується на детальному аналізі цін і в більшості випадків має довгостроковий ефект. Зміст цінової політики полягає у формуванні певних цін економікою та їх пристосуванні до ринкової ситуації з метою досягнення певних цілей. Середня ціна реалізації одиниці продукції розраховується як відношення обсягу виручки від продажу певного виду продукції до кількості проданої продукції.

Нам відомі показники, обернені до рентабельності, як показники покриття. Залежно від мети аналізу та управлінських потреб господарства використовуються різні показники рентабельності (див. табл 3.11).

Таблиця 3.11

Аналіз показників рентабельності витрат «Городенкаплемсервіс»

№ з/п	Назва показника	Формули розрахунків (в дужках - за кодами звіту ф. 2- м)	Рівень показника		
			За 2021 рік	За 2022 рік	Відхилення (+;-)
1.	Валова рентабельність виробничих витрат	Валовий прибуток/собівартість реалізованої продукції;	38,3	24,0	-14,3
2.	Коефіцієнт покриття прибутку	Собівартість реалізованої продукції/Валовий прибуток;	2,6	4,2	+ 1,6
3.	Коефіцієнт окупності чистого доходу (виручки)	Чистий дохід/Валовий прибуток;	1,4	5,2	+3,8
4.	Рентабельність основної діяльності	Прибуток від основної діяльності/витрати від основної діяльності;	38,3	24,0	-14,3
5.	Рентабельність операційної діяльності	Операційний прибуток/Операційні витрати;	20,2	18,4	-1,8
6.	Рентабельність підприємства	Чистий прибуток/Витрати звичайної діяльності;	20,2	18,4	-1,8
7.	Валова рентабельність виручки від реалізації	Валовий прибуток/Чистий дохід;	27,7	19,3	-8,4
8.	Чиста рентабельність виручки від реаліз.	Чистий прибуток/Чистий дохід від реалізації;	16,8	15,5	-1,3

9.	Рентабельність обороту від операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності/Доходи від операційної діяльності;	16,8	15,5	-1,3
10.	Коефіцієнт покриття виручки виробничими витратами	Собівартість реалізованої продукції/Чистий дохід (виручка);	0,72	0,81	+0,09
11.	Коефіцієнт доходності виробничих витрат	Чистий дохід/Собівартість реалізованої продукції;	1,4	1,2	-0,2
12.	Коефіцієнт покриття виручки виробничими витратами	Операційні витрати/ Чистий дохід;	0,83	0,84	+0,01
13.	Коефіцієнт доходності операційних витрат	Операційний дохід/Операційні витрати;	1,20	1,18	-0,02
14.	Комерційна рентабельність	Прибуток від звичайної діяльності/Чистий дохід (виручка) (* 100%)	27,7	19,3	-8,4

Усі показники прибутковості, наведені в таблиці 3.11, взаємопов'язані між собою. Наприклад, валова маржа у 2022 році становить 24,0. Таке ж значення виходить при розрахунку на основі коефіцієнта покриття прибутку: $1/4,17 \cdot 100\% = 24\%$. Коефіцієнт покриття прибутку можна визначити на основі коефіцієнта окупності виручки: $5,2 - 1 = 4,2$.

Проведемо аналіз використання чистого прибутку у «Городенкаплемсервіс» (рис. 3.4 та рис. 3.5).

Рисунок 3.4 Розподіл і використання прибутку в базисному році

Рисунок 3.5 Розподіл і використання прибутку в звітному році

Отже, можна зробити наступний висновок, що для поліпшення показників розподілу і використання чистого прибутку «Городенкаплемсервіс» необхідно підвищити показники надходження чистого прибутку.

Висновки до 3 розділу

Для більш ефективного господарювання «Городенкалемсервіс» потребує оновлення матеріально-технічної бази. Такий крок сприятиме розширенню виробництва та покращенню якісних показників ведення господарства. Проте, якщо врахувати невеликі масштаби сільськогосподарського виробництва, то ефективність функціонування основних фондів знаходиться на прийнятному рівні. Аналізуючи виробництво сільськогосподарської продукції, особливу увагу слід приділяти виконанню плану приплоду, оскільки він є основним джерелом відтворення стада, а також випадкам загибелі тварин і втрат іншої продукції внаслідок надзвичайних подій. Метою аналізу фінансових результатів діяльності є об'єктивна оцінка та виявлення резервів подальшого підвищення ефективності їх функціонування.

З наведених вище даних видно, що всі показники, що впливають на загальний фінансовий результат, мають негативні відхилення. Зокрема, чистий прибуток порівняно з минулим роком зменшився на 33,4 тис. грн. або на 33,5 відсотка. Відповідно, рентабельність діяльності знизилася на 1,76%, що негативно позначається на діяльності «Городенкалемсервіс». Показники рентабельності краще відображають кінцеві результати діяльності, ніж прибуток. Найкращий спосіб підвищити рентабельність на даний момент - знизити собівартість продукції та послуг, знизити собівартість реалізації продукції і, відповідно, скористатися можливістю продавати продукцію споживачам за нижчими та конкурентоспроможними цінами. На рівень цін, у свою чергу, впливають такі фактори, як якість продукції, ринки її збуту, рівень інфляції, умови продажу тощо.

З цього можна зробити висновок, що економіка господарства повинна збільшити показники генерування чистого прибутку для того, щоб покращити показники розподілу та використання чистого прибутку.

ВИСНОВКИ

Отже, в даній роботі дослідження питань та аспектів формування, діяльності, ефективності обліку та аналізу фермерських господарств проведено з більш детальним розглядом фермерського господарства «Городенкалемсервіс».

Державне регулювання в Україні залишається одним із найважливіших факторів розвитку агробізнесу. У той час як квотування експорту зерна обмежувало можливості підвищення рівня внутрішніх цін до світових показників, збереження основних пільгових податкових режимів для сільгоспвиробників у Податковому кодексі збереже привабливість сільськогосподарського виробництва в найближчі роки.

Бухгалтерська інформація є дуже важливою як для забезпечення ефективності діяльності господарського підприємства, незалежно від його правового статусу, так і для запобігання можливим диспропорціям у його виробничо-господарській та фінансовій діяльності, аналізу та контролю за станом і обігом господарських засобів, збереження майна фермера.

Принципи бухгалтерського обліку включають принципи, методи та процедури, які використовуються в перевірній компанії для підготовки та представлення річної фінансової звітності. Вихідною точкою будь-якої створюваної облікової політики є досягнення максимального прибутку. Від правильно сформульованої облікової політики значною мірою залежить ефективність контролю за господарською діяльністю досліджуваного підприємства та довгострокова стратегія його розвитку.

Основним видом діяльності підприємства «Городенкалемсервіс» є виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції, що є основною метою створення та діяльності даного підприємства. Тваринництво є основною галуззю господарства. В господарському процесі підприємство зосереджує свою діяльність на таких галузях тваринництва, як розведення великої рогатої худоби та свинарство.

Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва (юридичних осіб, визнаних такими згідно із законодавством), до яких належить наше господарство, характеризується скороченим складом за показниками. Він складається тільки з:

- Бухгалтерський баланс, форма №1;
- Звіт про фінансові результати форма №2.

Основними показниками ефективності господарської діяльності підприємства, критеріями відбору інвестиційних проектів і програм оптимізації діяльності є прибуток у всіх його формах і рентабельність. Відповідно, вони є основними об'єктами аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.

Аналізуючи розрахунки, можна зробити висновок, що у 2022 звітному році, порівняно з попереднім, сільське господарство отримало нижчі показники рентабельності. Наприклад, рентабельність господарства в цілому склала 18,4%, що на 1,8% нижче показника 2021 року. Валова і торгова рентабельність впала на 8,4%, основна діяльність – на 14,3%, виручка – на 1,3%.

Як видно з графіків, за звітний період чистий прибуток підприємства зменшився на 33,4 тис. грн., або на 33,5%. Відповідні зміни внесено і в структуру розподілу прибутку. Навіть якщо не було суттєвих змін в частках, зміни в сумі мали значний вплив на розподіл прибутку в звітному році. Таким чином, асигнування на розвиток промисловості зменшилися на 25,2 тис. грн. на 38% порівняно з минулим роком. Показники розподілу зменшились - на поповнення обігових коштів - зменшилися на 3000 грн. (-30%), на збільшення резервний капітал – на 1000 грн. (- 14%), на матеріальне заохочення – на 0,6 тис. грн. (-7,4%), на соціальний розвиток колективу – на 3,6 тис. грн. (-43%). Усі ці негативні зміни зумовлені зменшенням частки чистого прибутку у звітному році.

Для поліпшення показників розподілу і використання чистого прибутку «Городенкаплемсервіс» потрібно підвищити показники надходження чистого прибутку.

Для більш ефективного господарювання "Городенкаплемсервіс" потребує оновлення матеріально-технічної бази. Такий крок сприятиме збільшенню обсягів виробництва та покращенню якісних показників управління господарством.

З метою полегшення складання фінансової звітності та усунення невідповідності деяких кореспонденцій рахунків нормативним документам рекомендується налагодити синтетичний облік, перевірити кореспонденцію рахунків з проведеними операціями та відобразити всі первинні документи в синтетичному обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амбросов В.Я., Маренич Т.Г. Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: Колективна монографія у двох томах. Т. 1/ За ред. Саблука П.Т., Амбросова В.Я., Мазнева Г.Є. – К.: ІАЕ, 2000. – 732 с.
2. Асоціація Український клуб аграрного бізнесу – Ведення аграрного бізнесу в Україні. – 2011. – 64 с.
3. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навчальний посібник. – Д. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 440 с.
4. Бачикіна Е.І. Форми управління сільського господарства і продовольчості за кордоном. К., Дело-С, 2006. – С. 13–16.
5. Біла Л. М. Документальне оформлення операцій по збиранню і заготівлі зерна на сільськогосподарських підприємствах // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 7. – С. 32–43.
6. Білоусова І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №9 – С.3–5.
7. Бондур Т. О. Попроцесний метод обліку витрат і калькулювання собівартості виробництва біологічних активів в рослинництві // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 3-5. – С.173 – 175.
8. Борович О. В. Облік непрямих витрат: загальновиробничі витрати ремонтної майстерні сільськогосподарських підприємств // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 6-7. – С.77–81.
9. Бурдейний І. Фермерство як ефективна форма господарювання на селі // Економіка АПК. - №5. – 2000. – С.22–25.
10. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів/Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 480 с.

11. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войнатович, І.Л. Томашевська / 4-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 528 с.
12. Вербило О. Ф., Кондрацька Т. П., Ярошинська В. М. Бухгалтерський облік у менеджменті: зміст та методика навчання. Підручник. За редакцією доцента, канддата економічних наук О. Ф. Вербило. Частина третя. Управлінський облік. К. – НАУ, 2006, – 328 с.
13. «Все про бухгалтерський облік» №90 від 28.09.2012 – 65 с.
14. Гавриловська Л.М., Ларіонова А.С. Фінансовий облік – 1: Навч. мет. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2006. – 320 с.
15. Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. Курс фінансового обліку: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2007. – 566 с.
16. Гладких Т.В. Фінансовий облік. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 480 с.
17. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. – 4-те вид. – К.: Лібра, 2008. – 704 с.
18. Грей К. Роль держави в аграрному секторі США. Львів., Інфа, 2005. – С. 32–95.
19. Даньків Й.Я., Остапик М.Я. Бухгалтерський облік. Підручник. – К.: Знання, 2007. – 469 с.
20. Деєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
21. Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та ін. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.
22. Ждан В.І., Хаустова Є.Б., Колос І.В. та ін. Теорія бухгалтерського обліку. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 384 с.

23. Жук В.М., Лузан Ю.А та ін. Облік сільськогосподарської діяльності: Навчальний посібник / За ред. Жука В.М. – К.: Видавництво ТОВ «Юр-АгроВеста», 2007. – 368 с.
24. Журавель Г.П., Кливець В.Б. Хомин П.Я. Облікова політика підприємства в ринкових умовах: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім Професіонал, 2009. – 320 с.
25. Загородній А.Г., Партин Г.О., Пилипенко Л.М. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики. Підручник. – 4-те видання. перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 550 с
26. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (зі змінами і доповненнями) від 10.08.2022, [2435-IX](#)
27. Закон України «Про оренду землі» // Все про бухгалтерський облік. – С. 12-16.
28. Закон України «Про фермерське господарство» від 20.10.2021 р. №973– IV.
29. Земельний кодекс України // Підприємництво і ринок України. – 19.11.2022 – № 7. – С. 34–93.
30. Зінов'єва О. Облік витрат на виробництво продукції // Все про бухгалтерський облік. – 2010. – №4. – С. 48–52.
31. Зубрицька І Облік витрат на виробництво продукції // Все про бухгалтерський облік. – 2000. – №25. – С. 4–11.
32. Кім Г.Ю., Сопко В.В., Кім Ю.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навчальний посібник: Видання 2-ге, перероб та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 480 с.
33. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник/ За ред. Проф. А Г.Загороднього – 3-тє вид., перероб. і доп. – К: Знання, 2008. – 487 с.
34. Кисилиця О. Я., Мягих І. М. Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Агроінком. – 2005. – № 9–10 . – С. 71–74.

35. Ковальчук М.І. К-00 Економічний аналіз діяльності підприємств АПК: Підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 200 с.
36. Лавріненко Л., Леонова О. Бухгалтерський облік та фінансова звітність у фермерських господарствах // Баланс – Агро. – 2011р. - №5. – С. 28-29.
37. Ленъ В.С. Управлінський облік: Навчальний посібник. – 2-ге видання, виправлене. – К.: Знання – Прес, 2006. – 317 с.
38. Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: Підручник. / За ред В. Я. Амбросова. – 2-е видання, доповнене і перероблене. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 896 с.
39. Маренич Т.Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 12. – С. 19-25.
40. Матвієць С. Витрати майбутніх періодів // Баланс-Агро. – 2001. - №4. – С. 56-58.
41. Матвієць С. Облік витрат суб'єктами малого підприємництва в сільському господарстві // Баланс – Агро. – 2001р. – №6. – С. 48-53.
42. Михайленко І. АПК в Великобританії. Харків., Інфа, 2007. – С. 17–109.
43. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві. К.: КНЕУ, 2000. – 425 с.
44. Огійчук М., Булах М. Організація оперативного управління та обліку роботи машинно-тракторного парку // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2002. – №1. – С.18–22.
45. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах. Підручник./ М.Ф. Огійчук, Я.В. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін./ за ред. проф. М.Ф. Огійчука. – 5-е вид., перероб і допов. – К.: Алерта, 2009. – 1056 с.
46. Ордіховська Н. Д. Методи обліку та класифікації витрат операційної діяльності підприємств галузі рослинництва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 1 (56). – С. 7–11.

47. Пархоменко В. Бухгалтерський облік фінансових витрат // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 10. – С. 3–6.

ДОДАТКИ

Додаток А

Склад та структура продукції

Галузі та види продукції	Товарна продукція, тис. грн.			В середньому за три роки	Структура грошових надходжень	
	2020	2021	2022		По підприємству	По с/г виробництві
Зернові	261,3	694,4	293,5	416,4	43	44
Соняшник	251,6	369,4	12,2	211,1	22	22
Плоди (зерн., кіст.)	0,2	0,3	0,5	0,3	0,03	0,03
	0,3	-	-	0,1	0,01	0,01
Ягоди	12,3	27,6	8,8	16,2	2	2
Інша продукція рослинництва						
Разом по рослинництву	494,1	1091,7	315	633,6	65	66
Реалізовано ін. продукцію	19,4	18,4	-	12,6	1	-
Виконано робіт і надано послуг	4,8	7,4	1,0	4,4	0,5	-
Всього по господарству	933,1	1262,6	711,8	969,2	100	-

Додаток Б

Кореспонденція рахунків з обліку готової продукції (рах. № 26, 27)

№	Назва операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Оприбуткована готова продукція, випущена основними і допоміжними цехами; напівфабрикати власного виробництва, продукція обслуговуючих виробництв і господарств	26	23, 25
	Передана на склад продукція, одержана від сільськогосподарського виробництва (рослинництва, підрозділів та ін.)	27	23
2.	Здійснена дооцінка готової продукції	26	423
3.	Здійснена уцінка готової продукції	946	26
4.	Готова продукція, використана для власних потреб підприємства, переводиться до складу матеріалів	23,94	26
5.	Готова продукція, використана для внутрішніх потреб основних і допоміжних цехів, для загальновиробничих і господарських потреб	23, 91, 92	26
6.	Списана виробнича собівартість реалізованої продукції	90	26
7.	Готова продукція, передана безкоштовно іншим підприємствам, інтернатам та ін.	90	26
8.	Втрати готової продукції (при стихійному лихові, некомпенсованому пожежах, аваріях тощо)	99	26
9.	Виготовлені і передані на склад напівфабрикати	25	23
10.	Передані на склад готової продукції напівфабрикати, призначені для реалізації	26	25
11.	Витрати списуються на рах. 79	79	90, 92, 94, 99

Додаток В

Баланс агропромислового підприємства «Городенкаплемсервіс» на 2022 рік

Баланс на 31.12.2022			
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
- залишкова вартість	010	185	185
- первісна вартість	011	185	185
- накопичена амортизація	012	(0)	(0)
Незавершене будівництво	020	227.2	3723.7
Основні засоби:			
- залишкова вартість	030	4741,4	7499,2
- первісна вартість	031	5136,3	8630,7
- знос	032	(394.9)	(1131.5)
Довгострокові біологічні активи::			
- справедлива (залишкова) вартість	035	0	0
- первісна вартість	036	0	0
- накопичена амортизація	037	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	0	0
- інші фінансові інвестиції	045	38.6	38.6
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0	0
Відстрочені податкові активи	060	0	0
Інші необоротні активи	070	0	0
Усього за розділом I	080	5192.2	11446.5
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100	1716.4	4091.6
Поточні біологічні активи	110	0	0
Незавершене виробництво	120	1842.7	51.8
Готова продукція	130	53838.5	71635.1
Товари	140	2471.5	8439.3
Векселі одержані	150	2886.6	3017.3
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
- чиста реалізаційна вартість	160	3633.1	29051.5
- первісна вартість	161	3633.1	29051.5
- резерв сумнівних боргів	162	(0)	(0)
Дебіторська заборгованість за рахунками:			

- за бюджетом	170	0	17.3
- за виданими авансами	180	0	0
- з нарахованих доходів	190	0	0
- із внутрішніх розрахунків	200	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	33673.8	42765
Поточні фінансові інвестиції	220	0	11000
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- в національній валюті	230	220.1	247
- в іноземній валюті	240	0	805.5
Інші оборотні активи	250	2690.6	5606.9
Усього за розділом II	260	102973.3	176728.3
III. Витрати майбутніх періодів	270	21.9	5480.8
Баланс	280	108187.4	193655.6
Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	18.5	18.5
Пайовий капітал	310	0	0
Додатковий вкладений капітал	320	0	0
Інший додатковий капітал	330	0	0
Резервний капітал	340	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	25387.4	34286.5
Неоплачений капітал	360	(0)	(0)
Вилучений капітал	370	(0)	(0)
Усього за розділом I	380	25405.9	34305
II. Забезпечення наступних виплат та платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	0	0
Інші забезпечення	410	0	0
Сума страхових резервів	415	0	0
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	0	0
Цільове фінансування	420	0	0
Усього за розділом II	430	0	0
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	24677.2	36313.1
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0	3650.4
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	470	0	0

Усього за розділом III	480	24677.2	39963.5
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	41500	73945
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0	0
Векселі видані	520	53.5	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	14952	36962.4
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
- з одержаних авансів	540	0	0
- з бюджетом	550	98.3	63.7
- з позабюджетних платежів	560	0	0
- зі страхування	570	178.6	0
- з оплати праці	580	863.3	9
- з учасниками	590	0	0
- із внутрішніх розрахунків	600	0	0
Інші поточні зобов'язання	610	458.6	8407
Усього за розділом IV	620	58104.3	119387.1
V. Доходи майбутніх періодів	630	0	0
Баланс	640	108187.4	193655.6

Додаток Г

Облік сільськогосподарської продукції рослинництва підприємства
«Городенкаплемсервіс»

Звіт про фінансові результати за 2022 рік			
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	229807	144241
Податок на додану вартість	015	(37393)	(23603.6)
Акцизний збір	020	(0)	(0)
	025	(0)	(0)
Інші вирахування з доходу	030	(0)	(0)
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	192414	120637
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(182461.3)	(100244.5)
Валовий прибуток:			
- прибуток	050	9952.7	20393.1
- збиток	055	(0)	(0)
Інші операційні доходи	060	16411.8	2778.8
Адміністративні витрати	070	(3722)	(3828.9)
Витрати на збут	080	(2154.7)	(1385.2)
Інші операційні витрати	090	(1210)	(1863.8)
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	100	19277.8	16094
- збиток	105	(0)	(0)
Доход від участі в капіталі	110	1167.3	0
Інші фінансові доходи	120	0	629
Інші доходи	130	0	0
Фінансові витрати	140	(11313)	(3677.7)
Втрати від участі в капіталі	150	(0)	(0)
Інші витрати	160	(0)	(0)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	9132.1	13045.3
- збиток	175	(0)	(0)
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(233)	(489.9)
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	0	0

Фінансові результати від звичайної діяльності:					
- прибуток	190	88991	12555		
- збиток	195	0	0		
Надзвичайні:					
- доходи	200	0	0		
- витрати	205	(0)	(0)		
Податки з надзвичайного прибутку	210	(0)	(0)		
Чистий:					
- прибуток	220	8899.1	12555.4		
- збиток	225	(0)	(0)		
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ					
Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період		
1	2	3	4		
Матеріальні затрати	230	81848.8	51308.4		
Витрати на оплату праці	240	2650.4	4257.1		
Відрахування на соціальні заходи	250	1043.3	1705.4		
Амортизація	260	810.7	320.8		
Інші операційни витрати	270	1210	1863.8		
Разом	280	87563.2	59455.5		
III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ					
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період		
1	2	3	4		
Середньорічна кількість простих акцій	300	0	0		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	0	0		
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	0	0		
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	0	0		
Дивіденди на одну просту акцію	340	0	0		
Звіт про рух грошових коштів за 2022 рік					
Стаття	Код рядка	За звітний період		За попередній період	
		Надходження	Видаток	Надходження	Видаток
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	010	9132.1	0	13045.3	0
Коригування на:					
- амортизацію необоротних активів	020	810.7	X	320.8	X

- збільшення (зменшення) забезпечень	030	0	0	0	0
- збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	040	0	0	0	0
- збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	050	0	1167.3	3048.7	0
Витрати на сплату відсотків	060	11313	X	3677.7	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	070	20228.5	0	20092.5	0
Зменшення (збільшення):					
- оборотних активів	080	0	61922.5	0	55624.3
- витрат майбутніх періодів	090	0	5458.9	0	18.9
Збільшення (зменшення):					
- поточних зобов'язань	100	31015.4	0	2913.9	0
- доходів майбутніх періодів	110	0	0	0	0
Грошові кошти від операційної діяльності	120	0	16277.5	0	32636.8
Сплачені:					
- відсотки	130	X	11313	X	3677.7
- податки на прибуток	140	X	233	X	489.9
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	150	0	27823.5	0	36804.4
Рух коштів від надзвичайних подій	160	0	0	0	0
Чистий рух коштів від операційної діяльності	170	0	27823.5	0	36804.4

Додаток Д

Результати інвестиційної діяльності підприємства

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Реалізація:					
- фінансових інвестицій	180	3650.4	X	0	X
- необоротних активів	190	0	X	0	X
- майнових комплексів	200	0	0	0	0
Отримані:					
- відсотки	210	0	X	0	X
- дивіденди	220	0	X	0	
Інші надходження	230	0	X	0	X
Придбання:					
- фінансових інвестицій	240	X	11000	X	0
- необоротних активів	250	X	0	X	3486.7
- майнових комплексів	260	X	0	X	0
Інші платежі	270	X	0	X	0
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	280	0	7349.6	0	3486.7
Рух коштів від надзвичайних подій	290	0	0	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300	0	7349.6	0	3486.7
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження власного капіталу	310	0	X	0	X
Отримані позики	320	124006.9	X	44759.3	X
Інші надходження	330	0	X	0	X
Погашення позик	340	X	88001.4	X	4304.5
Сплачені дивіденди	350	X	0	X	0
Інші платежі	360	X	0	X	0
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	370	36005.5	0	40454.8	0
Рух коштів від надзвичайних подій	380	0	0	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390	36005.5	0	40454.8	0
Чистий рух коштів за звітний період	400	832.4	0	163.7	0
Залишок коштів на початок року	410	220.1	X	56.4	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	420	0	0	0	0
Залишок коштів на кінець року	430	1052.5	X	220.1	X

Додаток Е

**Примірний план - графік документообігу з надходження, вибуття та
внутрішнього переміщення зерна**

Номер форми	Перелік робіт	
№ 78 "Реєстр приймання зерна та іншої продукції"	Призначення документа	Облік надходження зерна та іншої продукції в місцях зберігання зерна
	Кількість примірників	1
	Коли складається	Кожен день
	Ким складається (посада)	Завідуючим током, складу чи комірником
	Яка робота виконується в момент складання	По кожному виду і сорту продукції записують вагу зерна, яке надійшло, номер реєстру відправки зерна та іншої продукції з поля
	Ким підписується документ	Завідуючий током (складом) або комірник
	Кому подається (посада)	Бухгалтер по обліку товарно-матеріальних цінностей
	Коли подається в бухгалтерію господарства	На наступний день після оформлення документа
	Яку роботу виконують в бухгалтерії: - при ручній обробці	Перевіряють правильність оформлення документа. Звіряють первинні документи на надходження продукції (ф. №77, 78а)
№ 79 "Реєстр документів на вибуття продукції"	- в умовах автоматизації обліку	Перевіряють правильність оформлення документа. Звіряють первинні документи на надходження продукції (ф.№77, 78а). Вводять в ПЕОМ відповідно структури вводу
	Призначення документа	Реєстрація товарно-транспортних накладних за каналами вибуття продукції
	Кількість примірників	1
	Коли складається	Кожен день
	Ким складається (посада)	Завідуючим током, складу чи комірником
	Яка робота виконується в момент складання	По кожному виду і сорту продукції записують вибуття продукції із зазначенням ваги і номера документа
	Ким підписується документ	Завідуючим током (складом) або комірник
	Кому подається (посада)	Бухгалтер по обліку товарно-матеріальних цінностей

	Коли подається в бухгалтерію господарства	На наступний день після оформлення документу господарства
	Яку роботу виконують в бухгалтерії: - при ручній обробці	Перевіряють правильність оформлення документу. Звіряють первинні документи на вибуття продукції. Ведеться Відомість руху зерна (форма № 80), книга складського обліку (форма № 40)
	- в умовах автоматизації обліку	Перевіряють правильність оформлення документу. Звіряють первинні документи на вибуття продукції. Ведеться відомість руху зерна (форма № 80), книга складського обліку (форма № 40). Вводять в ПЕОМ відповідно структури вводу
№ 80 "Відомість руху зерна та іншої продукції"	Призначення документа	Облік надходження та вибуття зерна на току і в інших місцях зберігання
	Кількість примірників	1
	Коли складається	Кожен день
	Ким складається (посада)	Бригадиром, завідуючим током (складом) або комірник
	Яка робота виконується в момент складання	По кожному виду і сорту продукції записують залишок на початок дня, надходження і вибуття продукції за каналами із зазначенням ваги і номера документа
	Ким підписується документ	Завідуючим током (складом) або комірник
	Кому подається (посада)	Бухгалтеру з обліку товарно-матеріальних цінностей
	Коли подається в бухгалтерію господарства	На наступний день після оформлення документу
	Яку роботу виконують в бухгалтерії: - при ручній обробці	Перевіряють правильність оформлення документу. Звіряють з первинними документами по надходженню і вибуттю продукції
№ 82 "Акт на сортування і сушіння"	- в умовах автоматизації обліку	Перевіряють правильність оформлення документу. Звіряють з первинними документами з надходження і вибуття продукції. Складається звіт з руху зерна. Складається "Звіт про рух матеріальних цінностей" (форма № 121). Вводять в ПЕОМ відповідно структури вводу
	Призначення документа	Оформлення процесу сортування, сушіння продукції рослинництва
	Кількість примірників	1

продукції рослинництва"	Коли складається	Кожен день, на кожну партію відсортованої і просушеної продукції
	Ким складається (посада)	Завідуючий током з участю агронома
	Яка робота виконується в момент складання	Вказують кількість продукції, яка відпущена і одержана від сортування. Визначається кількість невикористаних відходів, натура зерна і вологість до сортування і сушіння та після.
	Ким підписується документ	Завідуючий током, агроном, виконавець робіт, керівник господарства
	Кому подається (посада)	Бухгалтер по обліку готової продукції
	Коли подається в бухгалтерію господарства	1 числа
	Яку роботу виконують в бухгалтерії: - при ручній обробці	Перевірка правильності відображених даних, оцінка відпущеної та прийнятої продукції
	- в умовах автоматизації обліку	Перевіряють правильність оформлення документу. Проставляють коди: табельний номер одержувача, руху операції, основний синтетичний і аналітичний рахунок, кореспондуючий синтетичний і аналітичний рахунок. Вводять в ПЕОМ відповідно структури вводу
№ 87 "Накладна внутрішньогосподарського призначення"	Призначення документа	Облік руху товарно-матеріальних цінностей, готової продукції
	Кількість примірників	2
	Коли складається	В момент проведення господарської операції
	Ким складається (посада)	Бухгалтером з обліку товарно-матеріальних цінностей, комірником
	Яка робота виконується в момент складання	Записують дату, назву матеріальних цінностей, замовлену їх кількість. Вказують кількість відпущених чи прийнятих цінностей.
	Ким підписується документ	Керівник господарства, головний бухгалтер, комірник і особа, яка одержала цінності
	Кому подається (посада)	Бухгалтеру з обліку товарно-матеріальних цінностей
	Коли подається в бухгалтерію господарства	1 числа
	Яку роботу виконують	Перевірка з іншими обліковими регістрами

	в бухгалтерії: - при ручній обробці	
	- в умовах автоматизації обліку	Перевіряють правильність оформлення документу. Проставляють коди: бригада-замовник, табельний номер одержувача, операції руху, основний синтетичний і аналітичний рахунок, кореспондуючий синтетичний і аналітичний рахунок. Вводять в ПЕОМ відповідно структури вводу
№121"Звіт про рух матеріальних цінностей"	Призначення документа	Облік наявності та руху матеріальних цінностей на складі
	Кількість примірників	2
	Коли складається	Кожен місяць
	Ким складається (посада)	Завідуючий складом
	Яка робота виконується в момент складання	По кожному виду матеріальних цінностей. Записують залишок, надходження та вибуття в кількісному виразі. По запасним частинам в грошовому виразі без переліку найменування
	Ким підписується документ	Завідуючим складом, бухгалтер
	Кому подається (посада)	Бухгалтером з обліку товарно-матеріальних цінностей
	Коли подається в бухгалтерію господарства	2 числа
	Яку роботу виконують в бухгалтерії: - в умовах автоматизації обліку	Контроль правильності оформлення документу. Звірка з первинними документами по руху матеріальних цінностей. Проставляються коди: бригада-замовник, операція руху матеріальних цінностей, стаття виробничих витрат, табельний номер одержувача, табельний номер відправника, основний синтетичний і аналітичний рахунок, кореспондуючий синтетичний і аналітичний рахунок. Вводять в ПЕОМ у відповідності зі структурою вводу.

Додаток Є

Звіт про рух матеріальних цінностей (ф.121) по рахунку 27

№ з/п	Назва продукції та операція	2710001		2711061	
		Пшениця озима, Сорт І		Пшениця озима, Сорт ІІ	
		Кількість, кг	Сума, грн.	Кількість, кг	Сума, грн.
	Сальдо на початок місяця	100	25,00	350	70,00
1.	Надійшло з бригади 1	1500	375,00	500	100,00
2.	Надійшло з бригади 2	2000	500,00	-	-
	Разом, надійшло	3500	875,00	500	100,00
3.	Вибуло: на посів, агроному Петренко І.Г.	30 200 230	75,00	-	-
4.	На переробку (млин)		50,00	-	-
	Разом, вибуло		125,00	-	-
	Сальдо на 1.08.2022 р. 3370		775	850	170,00

Додаток Ж

Прибутковий ордер

Додаток 2 до положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні Типова форма № КО-1					Приватне агропромислове підприємство "Городенкаптемсервіс" (найменування підприємства, установи, організації)	
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ					38462144	
Приватне агропромислове підприємство "Городенкаптемсервіс" (найменування підприємства(установи, організації))						
Прибутковий касовий ордер № 1 від <u>09</u> <u>січня</u> <u>2022 р.</u>						
Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Код аналітичного обліку	Сума цифрами	Код цільового призначення			
46	46.1	50000,00	-	-		
Прийнято від: <u>Гишук МД.</u>						
Підстава: <u>внесок у складений капітал "Городенкаптемсервіс" від засновника Гишук МД. згідно установчих документів</u>						
Сума <u>п'ятдесят тисяч грн 00 коп.</u> (словами)						
Додатки: _____						
Головний бухгалтер <u>Колосова /Колосова О.П./</u> (підпис, прізвище, ініціали)						
Одержав касир <u>Петрик /Петрик І.І./</u> (підпис, прізвище, ініціали)						

Л
і
н
і
я
в
і
д
р
і
з
у

Квитанція
до прибуткового касового ордеру № 1
від 09 січня 2022 р.
Прийнято від: Гишук МД.
Підстава: внесок у складений капітал "Городенкаптемсервіс" від засновника Гишук МД. згідно установчих документів
Сума п'ятдесят тисяч грн 00 коп.
(словами)

М.П.

Головний бухгалтер Колосова /Колосова О.П./
(підпис, прізвище, ініціали)
Касир Петрик /Петрик І.І./
(підпис, прізвище, ініціали)

Додаток 3

Виписка банку

«НадраБанк»		385479			
(назва банку)		(МФО банку)			
Банківська виписка № <u>392/01/2022</u>		від <u>09 січня 2022р.</u>			
Клієнт <u>АГП «Городенкаплемсервіс»</u>		Рахунок № <u>26004578521564</u>			
(назва організації, підприємства)					
За період <u>09.01.2022</u>		Валюта <u>гривня</u>			
№ П / П	Документ	МФО	Рахунок №	Дебет	Кредит
Вхідний залишок					0,00
1	ПД№1		26202546879512		100 000,00
Всього оборотів					100 000,00
Вихідний залишок					100 000,00

Додаток И

Регістри журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку для
сільськогосподарських підприємств

Номер		Назва і призначення реєстрів
Журналу	Відомості	
Облік грошових коштів, їх еквівалентів та грошових документів		
1 с.-г.		Журнал-ордер 1 с.-г. по кредиту рахунків: 30 «Готівка»; 31 «Рахунки в банках»; 33 «Інші кошти»; 35 «Поточні фінансові інвестиції»
	1.1 с.-г.	Відомість по дебету субрахунків: 301 «Готівка в національній валюті»; 302 «Готівка в іноземній валюті»
	1.2 с.-г.	Відомість по дебету субрахунків: 311 «Поточні рахунки в національній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті», 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»
	1.3 с.-г.	Відомість по дебету субрахунків: 331 «Грошові документи в національній валюті», 332 «Грошові документи в іноземній валюті», 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»; 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»
		Аналітичні дані до рахунків 30, 31, 33
	1.4 с.-г.	Відомість по дебету субрахунків: 351 «Еквіваленти грошових коштів», 352 «Інші поточні фінансові інвестиції»
		Картка аналітичного обліку ощадних сертифікатів, придбаних підприємством
		Картка аналітичного обліку акцій невідомої емісії, придбаних з метою перепродажу
		Картка аналітичного обліку короткострокових облігацій, придбаних підприємством
Облік довгострокових та короткострокових позичок		
2 с.-г.		Журнал-ордер 2 с.-г. по кредиту рахунків: 50 «Довгострокові позики», 60 «Короткострокові позики»
Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань		
3 А с.-г.		Журнал-ордер 3 А с.-г. по кредиту субрахунку: 372 «Розрахунки з підзвітними особами»

З Б с.-г.		Журнал-ордер З Б с.-г. по кредиту рахунків: 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»; 34 «Короткострокові векселі одержані»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами»; 38 «Резерв сумнівних боргів»; 51 «Довгострокові векселі видані»; 62 «Короткострокові векселі видані»
	3.1 с.-г.	Відомість аналітичного обліку одержаних і виданих векселів
	3.2 с.-г.	Відомість аналітичного обліку розрахунків з іншими дебіторами
З В с.-г.		Журнал-ордер З В с.-г. по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
	3.3 с.-г.	Реєстр операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками
З Г с.-г.		Журнал-ордер З Г с.-г. по кредиту рахунків: 17 «Відстрочені податкові активи»; 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями»;
		53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»; 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»; 55 «Інші довгострокові зобов'язання»; 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»; 64 «Розрахунки за податками й платежами»; 65 «Розрахунки за страхуванням»; 654 «За індивідуальним страхуванням»; 655 «За страхуванням майна»; 67 «Розрахунки з учасниками»; 68 «Розрахунки за іншими операціями»; 69 «Доходи майбутніх періодів»
	3.4 с.-г.	Відомість аналітичного обліку розрахунків за іншими операціями
	3.5 с.-г.	Відомість аналітичного обліку розрахунків з бюджетом
Облік необоротних активів і фінансових інвестицій		
4 А с.-г.		Журнал-ордер 4 А с.-г. по кредиту рахунків: 10 «Основні засоби»; 11 «Інші необоротні матеріальні активи»; 12 «Нематеріальні активи»; 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»; 16 «Довгострокові біологічні активи»; 19 «Гудвіл»
	4.1 с.-г.	Відомість аналітичного обліку по рахунках: 10 «Основні засоби»; 11 «Інші необоротні матеріальні активи»
	4.2 с.-г.	Відомість аналітичного обліку довгострокових біологічних активів
	4.3 с.-г.	Відомість аналітичного обліку по рахунках: 12 «Нематеріальні активи»,

Додаток І

Аналітичний баланс активів Господарства «Городенкаплемсервіс» за 2021-2022 рр., тис.грн.

Статті балансу	2021	2022	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Основні засоби	151,0	115,1	-35,9	-23,77
первісна вартість	177,6	177,6	0	0,00
знос	26,6	62,5	35,9	134,96
Запаси	1179,4	1006,3	-173,1	-14,68
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги	254,7	746,7	492	193,17
Інша поточна дебіторська заборгованість	18,4	25,0	6,6	35,87
Гроші та їх еквіваленти	2	10,1	8,1	405,00
Витрати майбутніх періодів	1,0	1,1	0,1	10,00
Інші оборотні активи	10,2	10,2	0	0,00
Баланс	1616,7	1914,5	297,8	18,42

Вертикальний аналіз активів балансу за 2021-2022 рр., тис.грн.

Статті балансу	2021	Структура на початок періоду	2022	Структура кінець періоду
Необоротні активи	151,0	9,34	115,1	6,01
Оборотні активи	1465,7	90,66	1799,4	93,99
Всього	1616,7	100	1914,5	100

Додаток І

Визначення фінансового результату від операційної діяльності Господарства
«Городенкаплемсервіс»

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021/2022	
				ти с. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	1753,5	2881,2	2410,4	-470,8	-16,34
Собівартість реалізованої продукції	1064,4	1457,9	1179,2	-278,7	-19,12
Разом доходи	1771,9	2897,3	2417,8	-479,5	-16,55
Інші операційні доходи	13,2	5,5	7,0	1,5	27,27
Інші доходи	5,2	10,6	0,4	-10,2	-96,23
Інші операційні витрати	360,2	692,9	889,7	196,8	28,40
Інші витрати	11,2	8,8	-	-8,8	-
Разом витрати	1435,8	2159,6	2068,9	-90,7	-4,20
Податокна прибуток	60,5	132,8	62,8	-70	-52,71
Чистий прибуток	275,6	604,9	286,1	-318,8	-52,70